

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף נט.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה נ

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמה)

מאמר הצילה מחרב נפשי

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

לשון רבנו, זכרנו לברכה

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע

פתיחה

התורה מתחלקת לב' חלקים. חלק ראשון עיקרו מדבר מעניין התפלה וממדת החוסר שובע של הכלב. כיצד מתבטא בתפילה הפגומה שהיא בחי' כלב שתמיד חסר, לכן תפילתו אינה היכי תמצי להתחברות אליו ית', אלא היכי תמצי למלא חסרונותיו הגשמיים, ולעומתה יש תפלה שלימה ורצויה ומתקבלת שהיא בחי' אריה בחי' עצם, שכל עצמו רוצה רק את עצם החיבור עם הש"י. ובהקשר לזה מדבר מתכונת העזות של הכלב ומזהיר מהעזי פנים שבדור שהם הכלבים, שלא די שתפילתם ככלב גם מואסים בתפלת יראי ה' ומונעים אותם מלהתפלל כראוי. והחלק השני גם הוא עוסק בחוסר שובע אבל לעניין אכילה שאצל הדומה לכלב היא בבחי' בטן רשעים תחסר. ולעומתו מי שלבו לב אריה מסתפק במועט וגם בזה הוא בבחי' ותאכל ותשבע ותותר הנאמר ברות. ואכילה כזו היא רצויה ומתקבלת לכן מי שתיקן נפשו ובכוחו לאכול בקדושה ומתענה נחשב לו עבודה פגומה שהכלב נחית לקבלה.

ליקוטי הלכות

יו"ד טריפות ג'

או"ח יום הכפורים א' ד' הפוגם בברית אינו יכול להתפלל

יו"ד טריפות א' א' כלבא נחית ואכיל קרבנו

הקדמה

הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי הושיעני מפי אריה, בפסוק זה מצא רבינו רמז לכל השגתו בתורה זו. פסוק זה היא תפילתו של דוד המלך ושל אסתר המלכה להנצל מקליפת הכלב ולהוושע ע"י בחי' אריה ובנויה על מאמר חז"ל בתקוני הזהר שתפלה היא כקרבן, דהיינו שכשהיא נעשית כראוי, רצויה ומתקבלת בדמות ארי-ה, וכשח"ו להפך, אזי גם מתקבלת ע"י דמות כלב. האריה והכלב עומדים זה לעומת זה למעלה במרכבה, וכן למטה בטבעיהם, ולכן כשם שהקדושה נמשלה לאריה כן הסט"א לכלב. התכונות שבהן עוסקת תורה זו הן עפ"י הפסוק (ישעיהו נו יא) והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה. מדת החוסר שובע מתבטא בתפלה ובאכילה ששתיהן כקרבן. תפלה – כמאמר חז"ל (ברכות כו:) תפלות כנגד תמידין תקנום, ואכילה – כמאמר חז"ל (ברכות נה.) שלחנו של אדם מכפר כמזבח. טבע החוסר שובע מבטא פגם גדול יותר והוא פגם הברית שעליו דייקא נאמר (סוכה נב:) משביעו רעב, והיא עיקר הרע שבכלב ועיקר הפגם בכל עבודת השם. ובוזה פותח רבינו את דבריו כאן שהפגם הזה הוא עיקר המונע מתפילה כראוי, ואילו הנובע מזה, דהיינו החוסר שובע הוא החיצוניות של הפגם, דהיינו שבגלל פגם"ב לכן כל הגישה שלו לתפלה היא בחוסר שביעה מעוה"ז, וממילא לא יכול להתפלל כראוי בנעימות, מעצם הדיבור והחיבור עם הקב"ה.

התורה מתחלקת לב' חלקים

חלק ראשון עיקרו מדבר מעניין התפלה וממדת החוסר שובע של הכלב. כיצד מתבטא בתפילה הפגומה שהיא בחי' כלב שתמיד חסר לכן תפילתו אינה היכי תמצי להתחברות אליו ית' אלא היכי תמצי למלא חסרונותיו ולעומתה יש תפלה שלימה ורצויה ומתקבלת שהיא בחי' אריה בחי' עצם/2 שכל עצמו רוצה רק את עצם החיבור עם הש"י.

תמוז תשע ירושלים

² מה שאריה מוכנה עצם, יסודו בתקוני הזהר, ולא מבואר הכוונה, ונ"ל עפ"י מה ששמעתי מהריצ"ח כיון שהאריה שבמרכבה מדתו חסד כידוע. ומדת החסד היא השפעה ונתינה, אבל היא גם בחי' כח כי החסד הוא בשם א-ל כמ"ש א-ל חסד כל היום וא-ל הוא כח כמ"ש יש לאל ידי לעשות עמכם וכו'. נמצא שמדת החסד מצד עצמה היא התפרצות עצומה של כח גדול וזו מדתו של האריה שאצלו כיון שהו אחיה בא לבטוי בשעה שהוא רעב או כשצריך להגן על עצמו. אבל בזה מתבטא מדתו דהיינו עצמו שהוא כוחו מתפרץ בכח לחוץ לכן החסד נקרא עצם כי כל בחי' עצמיותו פורץ ומתגלה לחוץ. ובאמת כל מדה מצד היותה מה היא התבטאות של המדה עצמה בלא גבול

ובהקשר לזה מדבר מתכונת העזות של הכלב ומהיר מהעזי פנים שבדור שהם הכלבים, שלא די שתפילתם ככלב גם מואסים בתפלת יראי ה' ומונעים אותם מלהתפלל כראוי. והחלק השני גם הוא עוסק בחוסר שובע אבל לעניין אכילה שאצל הדומה לכלב היא בבחי' בטן רשעים תחסר. ולעומתו מי שלבו לב אריה מסתפק במועט וגם בזה הוא בבחי' ותאכל ותשבע ותותר הנאמר ברות. ואכילה כזו היא רצויה ומתקבלת לכן מי שתיקן נפשו ובכוחו לאכול בקדושה ומתענה נחשב לו עבודה פגומה שהכלב נחית לקבלה.

האריה לעומת הכלב

מבואר שזה לעומת זה עומד הכלב כנגד האריה וכן איתא שבמרכבה הקדושה עומד הכלב במרכבה הטמאה כנגד האריה במרכבה הקדושה. וכן הם בעוה"ז עומדים האריה והכלב זה לעומת זה במדת ההסתפקות, והשובע, והמלכות, והחשיבות, ובעזות. וכן בתאוות הניאוף.

במדת השובע – האריה ידוע טבעו שאינו טורף כשהוא שבע¹ לעומתו הכלב נקרא "לא ידעו שבעה" שאינו יודע כלל מה הוא שובע. וכן איתא בנדרים כד. שכלב דוגמא למי שאינו נותן כלום רק לוקח, לעומת מלך שהוא רק נותן ואינו לוקח כמבואר שם שמי שנדר לחבירו שיהנה ממנו ולא יהנה אותו יכול לומר לו לאו כלבא אנא וכו'.

והכלל ידוע שהקדושה היא בחי' נתינה בחי' צדיק חונן ונותן ואילו הסט"א כל מהותה רק לקיחה הכלבים לא ידעו שבעה בחי' לעלוקה שתי בנות הב. וכן כל אדם צריך לדעת כפי התנהגותו בזה כך נעשה מרכבה לעליונים.

וכן במדת המלכות – האריה נקרא מלך החיות וכן היה בימים הקדומים שכל החיות המליכו אותו ע"י שלשמע שאגתו לבד היו כורעים ונכנעים לפניו, כמבואר ברד"ק לעומתו הכלב כתיב בו (ישעיהו נו יא) והכלבים עזי נפש, והעזות עליה אמרו חז"ל עזות מלכותא בלא תגא, דהיינו שגם הוא מלך אבל שמושל בכח עזותו בלא כתר מלכות. ועיין רד"ק שם מבאר טעם דלא ידעו שבעה, כי עזי נפש הם נפשם המתאוה היא עזה וחזקה ולא תשבע. דהיינו שגם מדת החוסר התמידי נובע מהעזות,

וכן מצינו בחז"ל בכמה מקומות שהכינוי כלב משמש כקללה ודייקא כנגד מלך, עיין שמואל ב טז ט' כששמעי בן גרא מקלל את דוד המלך אזי אבישי בן צרויה אומר לדוד למה יקלל הכלב המת הזה את אדני המלך. גם כאן עומד כלב לעומת מלך. וכן גלית כשראה את דוד בא לקראתו להלחם א"ל הכלב אנכי שאתה בא אלי במקלות. ר"ל במקום להתייחס אלי כמלך. וכן במלכים ב ח' יג כשאלישע מבשר לחזאל שיהיה מלך ארם ויחריב ויהרוג את ישראל, שואל אותו כי מה עבדך הכלב. כאומר שסותר עצמו שבשורה על שאהיה מלך אתה אומר שאתנהג ככלב. וכן מצינו בשמואל א כד (יד) אַחֲרֵי מִי יֵצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מִי אֶתֶּה רֹדֵף אַחֲרַי פֶּלֶב מֵת אַחֲרַי פֶּרְעֵשׁ אֶחָד: עוד עיין שמואל ב ג' ח' שאבנר אמר למפיבשת "הראש כלב אנכי" שאני מקים את בית המלך שאול ואתה תולה בי עוון ניאוף אם פילגשו ככלב.

עוד עי"ש וכן במדרש תהלים ד' שהפסוק והכלבים עזי נפש וכו' שנאמר שם אחרי שמתאר כיצד תיהיה גאולת ישראל נאמר על הגויים שהם לעומת ישראל. וכדאיתא במשנה שבת יד ד' שישראל כולם נקראים בני מלכים, דייקא.

וכן בתאוות ניאוף – כותב ר' צדוק הכהן¹ שהכלב פגום בזה יותר מכל הבריות. עד שאפילו בתיבת נח ששם היתה הנהגת עוה"ב עד שטורפים אכלו עשב², הכלב יחיד שפגם ושימש כמבואר בסנהדרין קח: וכן בגמ' ר"ה ד' הכלב נקרא שגל.³

אבל החסד מיוחד שמה שמושפע לחוץ הוא בחי' כח עצום של עצמו שהוא חסד. להבדיל ממדת הגבורה שהיא להפך ממש כי כל כוחה מתבטא בעצירת הכח ולכן שור אע"פ שכוחו גדול מאריה מדתו היא גבורה ודייקא מכח זה ניתן לקשור אותו למחרשה ולהעבירו ולהוליך אותו בתלם ישר כי זו דייקא מדת הגבורה לכבוש את כוחו ולהגביל אותו הפך מדת החסד שהיא מצד עצמה נתינה והשפעה בלי גבול. ולכן הכלב שהוא לעומת האריה גם הוא אמדת חסד אבל בצד הקליפה לכן אצלו זה מתבטא בעזות וניאוף ששתיהן ענין של השפה ויציאה אבל מצד הקליפה. וכמבואר במקום אחר טעם שמאברהם אבינו שמדתו חסד יצא דייקא ישמעאל שמדתו ניאוף כי זו אותה מדה אלא שבחסד המתוקן היא השפעה למקום הנכון המוליד כבוד שמים והארת פנים, ולעומת זה חסד דקליפה היא השפעה למקום הלא נכון שמוליד עזות פנים והסתרת פנים.

¹ ועיין תוס' ב"ק קטז. ד"ה אדעתא. ועיין ספר הברית ח"א מאמר יד פ"ג. – האריה עיקר מדורו באפריקא ואין דרכו לילך ולהזיק כ"א למלאות רעבונו, אמנם בזולת זה בטבעו הוא רחמן על הברואים החלשים ממנו, גם גומל טוב למטיבים עמו כאשר נראה ממנו כמה פעמים מעשים של גמילות חסדים וענוה יתירה כמובא בספרי בעלי הטבע, והוא לא יפחד מכל דבר רק מנחשים ומאש. גם אימת מפגייע על האריה: עוד עי"ש מאמר יז פרק יז שהאריה מיוחד מכל החיות בחוש השמע.

² מחשבות חרוץ (לר' צדוק הכהן) פ"ח (ד"ה וקבלתי) – הכלב זנאי מכל הבהמות.

³ חת"ס עה"פ וישאר אך נח. וכתוב בישעיהו שלעתיד לבוא אריה כבקר יאכל עשב.

⁴ וכן ידוע שהיא בריה יחידה ששייך אצלה פגם ז"ל כאדם.

וידוע שתאווה זו יותר מכולן מבטלת צורה יותר מכל התאוות. והיינו דאיתא במהר"ל וחוזר על זה כ"פ בספריו שהכלב היא בריה השפלה מכל הבריות ואינה נחשבת לבריאה כלל¹.

גם מדת חוסר השובע והחוסר התמידי שלו נובע מתאוה זו כדאיתא בגמ' סוכה נב: על תאוה זו דייקא משביעו רעב. ונעשה בכל מהותו בריה רעבה שכל מהותה רדיפה אחר מילוי גשמי שרק מוסיף לה חסרון על החסרון ומתפשט מהתאוה הזו לכל המדות באכילה בטן רשעים תחסר ואינו שבע מכבוד והם העזי פנים שבדור שנעשים ראשים ומתגאים על עם דל. וממאסים את יראי ה' וחולקים על תפילתם.

וכן איתא שתאוה זו קשורה כדבר אחד עם הגאווה והעזות (עיין תורה יא) והיא הפך הבושה והענווה שהם בחי' דעת שהדעת בחי' עמידה, שכן הבר דעת נקרא עומד על דעתו, לעומת התאוה הזו, שנקראת שכיבה דייקא, בחי' מים שמבטלים צורה, עד שאפילו אבן שחקו מים ואין בהם עמידה אלא שכיבה.

וכן מצינו במשה רבינו הנקרא מלך כמו"ש ויהי בישורון מלך² והוא העניו מכל אדם (סוף פרשת בהעלותך) והוא הדעת (בוהר ובלק"מ כ"פ עיין תורה נו) ואיתא במדרש (ויקרא רבה א טו) ת"ח שאין בו דעת נבילה טובה ממנו מדובר שם במי שהוא הפך ממה שאע"פ שלא היה גדול ממנו לא ראה עצמו ראוי להכנס לאהל מועד. הפך הכלב שמדתו עזות ועל כן מדתו להפך כדאיתא בגמ' ב"ק כג שכל דלתות חתורות אצל הכלב. ועיין ר' צדוק שגם זה הוא מנפילת מדת המלכות של האריה שהוא בחי' מלך פורץ גדר³.

כי זה גדר ההעזות ששום מחיצה לא עוצרת אותו וכן למדו חז"ל בזבחים פב: מהפסוק שמות כב ל' ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו, לאסור היוצא ממחיצתו שגם הוא טריפה הראויה לכלב. (ועיין לק"ה טרפות הלכה א אות א' שטריפה בחי' פגם הברית לכן אליו נמסר שהוא בחי' פגם הברית כמו"ש לעלוקה שתי בנות הב. עי"ש.)

לעומתו האריה מבואר בספרי בעלי הטבע שיש בו גנוני ענוה יתירה (ספר הברית) ויש לו בת זוג ואינו נזקק לאחרות ממינו שאינן שלו⁴ ככלב. ובו נמשלה המלכות דקדושה וגם הקב"ה נקרא אריה שאג מי לא ירא (עמוס ג' ח')⁵ ובית המקדש נקרא אריאל אריאל קרית חנה דוד ישעיה כט. ואש המזבח בבית ראשון היתה בדמות אריה רובץ ורק בבית שני כיון שפגמו בנשים נכריות דהיינו פה"ב ככלב דייקא⁶, לכן נדמתה גם אש המזבח לכלב.

נמצא שתפילה בבחי' אריה בחי' עצם שכל עצמו רוצה רק את עצם החיבור עימו ית' ותפלה כזו כולה מתיקת ע"י חוש השמיעה דייקא, כי כולה קשב לדבורי הש"י היוצאים מפיו, ומה נפלא לפ"ו שתפלה כזו שהיא בחי' שמועה טובה נקראת בחי' אריה, כי מבואר בספר הברית ח"א מאמר יז פרק יז שהאריה מיוחד מכל החיות בחוש השמיעה⁷.

והפגם בברית נופל למדת הכלב שלא יודע שובע והוא הנצרך ביותר לבריות שמבואר בתורה מזו ותורה טו שע"ז הוא רחוק ביותר ממדת האמת. ועיין תורה מז שהשובע הוא ע"י מדת האמת שעל ידה זוכה להארת פני ה' שהיא מדת ואמת. ועיין תורה לו אות ד' שניאוף מעכירת דמים של הטחול, ובתורה נא מבואר שמשם בא השקר. נמצא ששקר וניאוף בחי' אחת וכן פשוט כיון שפגם הברית והקשר עם הקב"ה הוא בעצמו בחי' עורף ממנו ית' הפך הארת פנים שהיא מדת אמת. ולכן ע"י תאות ניאוף אי אפשר לאכול בקדושה בבחי' צדיק אוכל

¹ עיין מהר"ל אור חדש עמ' נה - הכלב פחות שבנמצאים ואינו נחשב בריאה. ובבאר הגולה באר חמישי - לית עניא מכלבא. ובנתיבות עולם ב' נתיב דרך ארץ פ"א - אין כמוהו משולל מן הכבוד. ובחדושי אגדות ח"א עמ' מא שבת - הוא פחות שבנבראים.

² עי"ש אבן עזרא ורבינו בחי' וחוקני ותויו"ט על משנה שבועות ב' ב'

³ ר' צדוק הכהן ליקוטי אמרים - דרשה לסיים הש"ס - ולכך יוסף נמשל לשור כשור לעול לקבל עול מלכות שמים בכבישת היצר ועשיית המצוות שזה נקרא עול בפרק חלק (סנהדרין צ"ג ע"ב) גבי משיח גם בסוף פרק ב' דברכות (י"ז). ומסובלים במצוות, אבל יהודה נמשל לאריה מלך בחיות והמלך פורץ גדר ואין מוחזין בידו (בבא קמא ס' ע"ב) ומימי לא ראיתי ארי סבל (קידושין פ"ב ע"ב) כי אינו סובל עול רק עושה מה שלבו חפץ כי הוא הגבר הקים עולה של תשובה להיות נעשה גם המר מתוק וכל מעשיו אך טוב, ושני הפנים היו במרכבה כידוע ומהם היה זה לעומת זה במרכבה החיצונית של זה לעומת זה פני אריה יצרא דעירות לעשות מה שלבו חפץ לפני שור לקבל עול ועבודה זרה ונכריה ביצרא דעבודה זרה:

⁴ כן איתא בספר באור סתומות ברש"י פרשת נשא ה' ט'. וכתב שם שיש לו כמה בנות זוג אבל אינו כאותן בהמות שנוקקות לכל נקבה ממינן ואין להן בת זוג כלל ככלב. ובוה באר כוונת רש"י היא עשתה מעשה בהמה שהכוונה שרוב הבהמות אבל לא כרוב החיות. ועיין לעיל שר' צדוק כתב כלב זנאי בבהמות בהמות דייקא. ועיין משנה כלאים פ"ח מ"ז - פ"ב, מין חיה. רבי מאיר אומר, מין בהמה.

⁵ עיין רבינו בחי' בראשית ב' יט טעם שקרא אדה"ר לאריה אריה כי האדם הבין בחכמתו ושכלו טבע כל בהמה וחיה וקרא לכל אחת ואחת שם מעין הטבע והמדה שהכיר בה והאותיות שצירף בשמותיהן הכל לפי טבעיהן ומדותיהן, והנה היו שמות מושכלות, כאמרך הכיר בחכמתו טבע האריה שהוא גבור גדול ומלך שבחיות עד שהנביאים המשילו בו את ה' יתברך כאומרם (הושע יא, י) אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, והעלה שמו אריה מפני שאותיות אריה רוחניות, כי האל"ף והה"א והי"ד הן אותיות ה' יתברך והר"ש פירושו רוח, ואם כן עצם השם של אריה מבאר ענינו:

⁶ עיין ע"ז ה. ומהרש"א שם שדייקא בועל ארמית דימוהו לכלב (עי"ש בן יהודע ההבדל בין עזות הכלב לעזות הנמר שהיא דייקא שבח כמבואר באבות הוי עז כנמר)

⁷ (וצ"ע שהכלב מיוחד בחוש הריח ועיין סוף תורה ב' שריח תלוי בטהרה)

לשובע נפשו, צדיק דייקא דהוא מאן דנטר ברית. וא"א להתפלל כראוי שתפלה אמונה ואמונה היא תלויה באמת כמבואר בתורה ז'.

עד כאן הקדמה

(לשון רבינו ז"ל) תורה נ'

(תהלים כב/י"ד) הצילה מחרב נפשי מיד כלב [טו/ט"ז] וכו' יחידתי הושיעני מפי אריה. מזמור זה חברו דוד המלך על צרות עצמו כמבואר במפרשים שם על תהלים כב/י"ד ודוד כל עבודתו לתקן ספירת המלכות שהיא מלכות פה עד שאמר על עצמו ואני תפילה ולכן כל חייו חשש שמא פגם בברית ועי"ז תיפגם התפילה כמבואר כאן. ואיתא בגמ' שרמזו בו על אסתר המלכה שעתידה לזמר אותו, וכינה אותה אילת השחר כמבואר ביומא כט. וכמבואר במגילה טו: שאסתר הצדקת כשהלכה אל אחשוורש לדבר אל המלך להצלת ישראל מגזרת הכליה לבשה רוח הקדש ובדרכה עברה בבית הצלמים/י"ד ונסתלקה ממנה השכינה/ט"ז ונבהלה ואמרה מזמור זה קלי קלי למה עזבתני, וחשבה שמא המעשה שהולכת לעשות הוא פגם הברית/כ"ג, לכן אמרה **הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי**, דהיינו ששווה אצלי החרב והכלב/כ"א כי טוב מותי מחיי אם אפול ממדרגת התפלה כראוי, אלא הושיעני מפי אריה דהיינו שאזכר שדמות אריה תקבל תפילותי,

^ד תהילים פרק כב (כ) ואתה ידוד אל תרחק אילותי לעזרתך חושה: (כא) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי: (כב) הושיעני מפי אריה ומקני רמי עניתני:

^{טו} עיין ספר מחשבות חרוץ (לר' צדוק הכהן) פרק ח ד"ה וקבלתי - מה שכתב שם קבלה בידו על קליפת הכלב. ועיין מהר"ל אור חדש עמ' נה - הכלב פחות שבנמצאים ואינו נחשב בריאה ובאר הגולה באר חמישי - לית עניא מכלבא ונתיבות עולם ב נתיב דרך ארץ פ"א - אין כמוהו משולל מן הכבוד וחדושי אגדות ח"א עמ' מא שבת - פחות שבנבראים ועמ' צב ר"ה - ד"ה כלבתא. ועיין בחיי עה"פ ולא יחרץ כלב לשונו ד"ה ועפ"י הקבלה.

^{טז} עפ"י הגמ' שקראה לאחשוורש כלב שהוא לשון גנות (לכן גם היום הוא לשון בזיון) כיון שהיא בריה שפלה שבבריות כמבואר במהר"ל (בספרו אור חדש עמ' נה - הכלב הוא הפחות שבנמצאים עד שאינו נחשב בריאה) עוד עיין מהר"ל חידושי אגדות ח"א על ר"ה ד מאמר והשגל לימינו (של מלך מדאי) שהיא כלבתא כתב - ואל תתמה איך היה [המלך] נמשך אחר דבר המגונה כזה לשמש עם כלב, דע [כין] הוא דבר פנימי כי [הדומה] יאהב [הדומה] ולפיכך מי שידע [כוחו] ומדריגתו [ידע] שהיה נמשך אחר הכלב, וזהו אשר קראו אסתר לאחשוורש שהוא גם כן ממלכי מדי ופרס כלב יחידתי (מגילה ט"ז ב'), כי לא [פרס] בלבד אלא כל האומות הם הנמשכים אחר דברים כאלו מפני שהם מתחברים לאלו כחות.

עוד נראה לומר שהכוונה להמן שהוא מזרע עמלק המכונה כלב בחז"ל כמובא בפרש"י על שמות פרק יז פסוק ח עה"פ ויבא עמלק וגו' - סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני.

וכן במה שרבינו מצטט רק ה' תיבות אלו. אולי רמז לר"ת שבהן הצילה מחרב נפשי ר"ת המן. מחרב נפשי מיד כלב ר"ת ממכן

^{יז} עוד עיין זהר רע"מ פנחס דף רכד: (הובא בש"ע הזהר י"ד ח' הלכות ביקור חולים סימן שלט) - כד מית בר נש, אי זכי, נחית בדמות אריה לקבלא נפשיה, ואי לאו, בדמות כלב, דאמר דוד עליה, (תהלים כב כא) הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי:

^{יח} אולי אפ"ל מה שסמוך לבית הצלמים נסתלקה ממנה השכינה והבינה מזה רמז על זנות כי זנות הוא עבודת אלילים כמבואר בתורה לו. ^{יט} ביארנו לפי רבינו עפ"י הגמרא במגילה טו: - ותעמד בחצר בית המלך הפנימית אמר רבי לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה אמרה אלי למה עזבתני שמא אתה דן על שוגג כמויד ועל אונס כרצון או שמא על שקראתיו כלב שנאמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי חזרה וקראתו אריה שנאמר הושיעני מפי אריה.

ועיין באורו של רבי יצחק חבר לגמ' זו בספרו אפיקי מים - זה לשונו - ...וידוע כי כל"ב הוא סוד שם ב"ן מ"ן דנוק' דסט"א. והוא ענין נפלא כי כתי' (שמות לד טו) וקרא לך ואכלת מזבחו וכו' שכמו שבקדושה הקרבנות הם מעלים מ"ן ליסוד נוק' דקדושה שלכן הי' שם סוד אש של מעלה כצורת אריה אביל קרבנין, והוא שם ר"ו רוחא דשדי בגוה ועי' היו הקרבנות עולים בסוד מ"ן למעלה, ונגד זה הנהגה מזבחייהם הוא מעלה מ"ן ליסוד נוק' דסט"א והוא סוד מ"ש ליכול כלבא לשירות'. וכן ישראל ע"י שנהנו מסעודתו וכו' וגם שהעמיד להם זונות ערומות וכו' כמ"ש במדרש, הגבירו כח מ"ן דנוקבא דסט"א סוד כל"ב, ולכן כשנכנסה אסתר לבית הצלמים אז נזכר עון זה והוא סוד סלוק ט"ר וט' ספירות ראשונות דנוק' והיא ירדה לקלי' בסוד התהו, ולכן נגזר ח"ו כלי'.

^כ אפילו לדעת ר"ת שביאת גוי אינה עריות דאינו בכלל אדם ולכן א"צ ליהרג ולא יעבור, אבל לפי מדרגתה בוודאי ריח זנות יכול להיות בזה.

^{כא} נקטה כלב כי חששה שמא דנים את מעשיה כזנות דהיינו כמעשה הכלב שהוא הזנאי שבבהמות (לשון ר' צדוק במחשבות חרוץ) שעל כן שימש בתיבת נח כמבואר בסנהדרין קח:

כי כל הפוגם בברית/כ"ב, אין יכול להתפלל בבחי' כל עצמותי תאמרנה (תהלים לה) שהיא תפילה שכולה רק התחברות אליו ית' שכל השתוקקותו רק להיות בחיבור עימו ית' ולא חסר לא שום דבר אחר/כ"ג, כי הוא בברית וחיבור וקשר עימו ית' וכל פחדו הוא רק ניתוק הקשר. וכשאינ מתפלל בבחי' כל עצמותי אלא מתפלל כי רוצה שהקב"ה ישלים חסרונותיו, אזי כלבא שהוא בחי' הסטרא אחרא נחית/כ"ד ואכיל מעלה את קורבנו, היינו תפלתו [כ"ה] דהיינו שהסט"א גם היא מקבלת הנאה

^{כב} עניין הברית הוא קשר ובעל התניא מצייר זאת כשני חצאים של דבר אחד דהיינו שבעל ברית צריך להרגיש עם בן בריתו דהיינו הקב"ה שכל איזה ניתוק והקל ביותר עושה אותו לחסר חצי.

והכוונה לקשר קבוע לכן הפגם בזה נקרא מקרה (שאמנם מצד השורש זה דווקא מרמז שהפירוד הוא מקרי אבל) מצד עצם הפגם זה מרמז על מהות הפגם שהוא בחי' ויקר אלקים לבלעם דהיינו קשר מיקרי, כי התפיסה של הפוגם בברית היא בחי' לתאוה יבקש נפרד כי א"א לקיים שניהם וכשתאב לגשמיות (ובפרט בתאוה זו שהיא תופסת את כל הקומה ופוגמת בכל הקו האמצעי (כי יסוד עולה עד חו"ב) אזי הוא לא בברית עם הקב"ה ועיין תורה לו שזה נחשב ע"ז דהיינו פירוד ועורף ממנו ית', דהיינו זונה וסוטה ממנו ואפילו בדקי דקות כל סטיה לכיון הזה היא סטיה מהיושר מהקו האמצעי העולה אליו ית'. בבחי' לעשות בים דרך שהוא רק ע"י קשר העין כמבואר בתורה ו' ע"ש בהקדמה.

^{כג} בבחי' תיקון המלכות בשלימות בבחי' יראה בחי' במקום שיש יראה אין חסרון כמ"ש אין מחסור ליראיו כמובא בתורה יד אות ח'. וכל תפילתו היא התחברות גמור אליו ית' כמבואר בתורה פד תנינא כמ"ש ויפלא פנחס וכתוב נפתולי אלקים נפתלתי. (והיכן שחושב שם נמצא כמובא בשם הבעש"ט) נמצא שהוא בבית המלך וכלום חסר בבית המלך.

וכמסופר על ר"נ טולטשינער שביקשו ממנו שיתפלל על פלוני שישתחר מהצבא ואמר להם שלא יספרו לו כשיושע כדי שימשיך להתפלל באותו כח. ועיין אלשיך (בפי' רוממות אל על תהלים) את תהילים כא (ג) תִּאָזְרוּ לְבוֹ נִתְּתָה לּוֹ וְאֶרְשֶׁת שְׁפָתָיו בַּל מְנַעַת סֶלָה: שמפרש תאות ליבו נתתה לו עוד קודם שביקש ואעפ"כ נתתה לו לבקש כדי להשתעשע בשמיעת דבריו. והביאור שרוד המלך אומר להקב"ה נתתה לי בקשתי בהעלם ולא בגלוי כי רצייתו שאמשיך לבקש כי רצוי לפניך לשמוע ארשת שפתי.

ועיין ברכות לב: אמר רבי חנין אמר רבי חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשח רבינו שנאמר ואתפלל אל ה' וכתוב בתריה וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא איני והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תודלת ממושכה מחלה לב וכו' מבואר שמי שמאריך ולא מעיין מתי תקבל תפילתי תפילתו מתקבלת והביאור כנ"ל כי הקב"ה רוצה שיתפללו לא בשביל לקבל בקשתם אלא כדי להאריך בהתחברות עימו ואז ממילא גם מקבל בקשתו אבל כשכל כוונתו בתפילה לקבל אזי להפך עוד נעשה חולה. (בחי' יחול שנהפך לחולי. ולעומת זה כתיב תהילים קמו (יא) רִצְצָה יְדֹד אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְּיַחֲלִים לְחֶסֶד: ומסיים שם אמר רבי חמא ברבי חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמן לבך וקוה אל ה': דהינו כנ"ל כי לרצות את הקב"ה זה רק ע"י רבוי ההתחברות עימו.

^{כד} בדמות כלב, שמורה על הנוקבא דסטרא אחרא הנקראת כלב עיין בוזה"ק פרשת משפטים דף קכא ע"ב ובהגהות מוהר"ח"ו שם אות ב' ועיין בדברי האר"י ז"ל בספר הליקוטים תהלים דף פז ט"ד (הובא בש"ע הוזהר יו"ד ח' הלכות ביקור חולים סימן שלט)

מבואר בתיקונים שנגד אריה שבמרכבה עומד הכלב ונגד השור חמור ונגד הנשר נץ והם כנגד מח לב ריאה שכנגדם טחול מרה וכבד וצ"ע מסוף הוריות דאיתא שם שהכלב מכיר קונו ובב"ק ס: שהוא בעל נפש ונקרא כלב כי כולו לב. ומהר"ל בחדושי אגרות הוריות באר שבגלל שהוא בעל נפש וכולו לכן מכיר קונו. וצ"ע. אא"כ נפרש שכיון שכולו לב הולך רק אחר התגלות ליבו כמ"ש הכסיל הולך אחר התגלות לבו עיין תורה א' שהוא עשו הוא היצה"ר. וכל זה אעפ"י שמכיר קונו. אלא שעדיין קצת קשה כי מכיר קונו הוא שבח גדול לבאורה שסותר היות בריה שפלה מהכל. וראיתי בבאר שבע על הוריות יג. בשם הרמ"ה שמכיר קונו אין הכוונה לקב"ה אלא לבעליו כמ"ש ידע שור קונו ולפ"ז אפשר לפרש שמכיר בעליו כדי שיתו מבוקשו.

^{כה} * עיין תיקון כא דף מה. - ...ואם לא סלקא שכינתא בצלותיה שמייה, קרבנא לקודשא בריך הוא כסוד יחוד ז'ו"ן, הא כלבא דהיינו הסט"א קא נחית למיכל קרבנא דיליה להגות מתפללו, ווי ליה טב ליה דלא אתברי בעלמא ולא יגרום לחיות החלוניס בשכינה הק', ועליה אתמר גם בלא דעת נשאלו לו דעת לכוין לתקן השכינה כסוד היחוד הנקרא דעת, אז נפש תפלתו הנקראת נפש כסוד אשפור את נפשי, לא טוב אינה מקובלת: ועי"ש מתחילת העמוד מצוהר היטב כולל לניח להתפלל כפי לניח היחוד הנ"ל.

ושם דף סב: ועוד אית תקונא חמשאה בצלותא, צלותא אידי בקרבנא בזמן בית המקדש, כמה דאוקמוהו קדמאין כגמי' ברכות טו תפלות כנגד תמידין תקנום, קרבנא קדמאה, קרבנא דהוה קריב לימינא כמי' חסד, דא צלותא דשחרית שתיקון אכניהס איש חסד, ואם הוה זכין הוה נחית דיוקנא דארי"ה והוה מקבל קרבנא, ודא מיכ"ל דדרגיה חסד, איהו הוה מקבל צלותא דשחרית, ואם לא זכו שלח כונו לשם שמים מה כתיב בקרבנא לכלב תשליכון אותו, דחשיב ליה כטריפה, ובגין דא הוה נחית דיוקנא דכלב קליפה לעשיה לקבל ההוא דורונא, וקרבנא, ודא איהו כלב דאמר דוד עליו השלום, הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי, וכל מלאכי חבלה דאינון כלבים צועקים במשמרה תניינא דליליא, אינון צווחין ונבחין ואמרין הב הב, בגין דאינון מסטרא דגיהנם סם המות, דאתמר ביה לעלוקה שתי בנות הב הב:

עוד עיין זהר פנחס רמז: - השתא אית למשאל ד' דיוקנין אינון דחקוקין בכסא. מ"ט לית קרבנא מאחרנין אלא ודאי מכלהו אית קרבנא. אריה חקוק בכורסייא בשעתא דקרבנא שלים אריה נחית ועאל באשא ואכיל ואתהני מתמן. אדם חקוק בכורסייא אדם עקרא דכלא ומקריב תמן רוחיה ונשמתיא ואדם עלאה אתהני מאדם תתאה וכל זינא אתקריב לזיניה ואתהני מניה מדיליה ממש ומיסודא דיליה. ואי תימא הא אריה דלית ליה יסודא לתתא בההוא קרבנא אריה כליל בכלהו דהא לימינא הוי ובג"כ אכיל בכלהו וכל שאר לא אכלין (ס"א מניה) מזיניה בגין דימינא הוא הא כל ד' דיוקנין דחקוקין בכסא מתקריבין לקרבנא ובג"כ הוי קרבנא שלים. וכד אתהנון מעקרא ויסודא דלהון כדון נחת רוח לאדלקא בוצינין עלאין.

עוד עיין רעיא מהימנא פנחס דף רכו: הכי שפון נטלין ליה לדיבור. ופרחין ליה לעילא וכגוונא דאינון חמשה כנפי (ס"א ענפי) ריאה כלהו פתיחן בלא סרכא לקבלא האי קול הכי נמי צריכין למהוי חמשה תקונין דפומא כלהו פתיחן בלא סרכא בחמש תקונין דאינון ודף רכח/א אחזע בגרון. בומף בשפון. גיכך בחיך. דטלנת בלישנא. זסרץ בשנינים ודבור דיהא בהון בלא סרכא ועכווא כלל ההי"ד ויהי הוא

מתפלה זו. כי אין תפילה חוזרת ריקם את כולן הקב"ה מקבל אלא שמקבל באופן שהיא ניתנת/י¹³ מהמתפלל, ואם המתפלל כל כוונתו רק שימלאו בקשותיו שזה בחי' כלב שאינו שבע לעולם אלא תמיד חסר/י¹⁴ אזי גם המלכות המקבלת את התפילה להעלותה למעלה באה בדמות בריה שזו מהותה כי ה' צלך וכמו שאנו מתנהגים גם הוא מתנהג עמנו מדה כנגד מדה.

וכשמתפלל וטועם מתיקות בדיבורי התפלה ששומע מפיו כפי שיתבאר לקמן, זאת הבחינה נקראת כל עצמותי תאמרנה. כשם שבתפילתו גורם למעלה תיקון בפנמיות באופן שאין אחיזה לחיצונים כך גם בעצמו נעשה התיקון בבחי' המח המתפשט בפנמיות כולו דהיינו בעצמות/י¹⁵.

טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת דא צלותא דאיהו דבור ובגיניה אתמר אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שמקובל ואי אית סרכט ונפקא בעבובא יודע אני שמתורף בגין (ס"א כגון) סרכא בריאה דאיהי טרפה.

¹³ הכוונה שלא הולכת לאיבוד, אבל כמובין כיון שהתיקון שעושה למעלה הוא מועט לכן גם השפע שיחזור אל המתפלל הוא מועט ועוד שכיון שאינו כלי ראוי אפשר שהטובה תבוא תצטייר בבחי' דין דהיינו איזה צער שמתוכו התגלה הטבה.

¹⁴ כמ"ש והכלבין עזי נפש לא ידעו שבעה. עיין מהר"ל באר הגולה – הבאר החמישי – וז"ל – והכלב הוא הפחות והשפל, וחכמינו ז"ל קראו הכלב עני בבי"ח דאיתא בפרק מי שהחשיך (שבת קנ"ה, ב') דאמרו שם אמר רב פפא לית עתיר מחזיר ולית עניא מכלבא ע"כ. והכתובים מורים על שפלותו, שכאשר זכרו בריאה פחותה אמר (ש"ב, ג') הראש כלב אנכי, אשר מאסתי אבותם לשית עם כלבי צאני (איוב ל') והדבר הוא מפורסם מן הבריות עד שיספרו הכל בזה: עכ"ל.

והוא זנאי שבחיות (לשון ר' צדוק) בחי' פגם הברית וכדאיתא בר"ה ד' והשגל יושבת אצלו ופירשו שם שהכוונה לכלב, והוא בחי' מלכות דס"א נוק' דס"א דהיינו בחי' עורף כלפי הקב"ה בחי' אשה זונה המבואר בתורה לו פגם הברית והקשר עימו ית' עיין קהלת יעקב – ערך כל בשם הגהות רח"ו (אות ב') לפרשת משפטים דף קכ"א ע"ב מבואר דנוקבא דסטרא אחרא נקרא כלב היפוך בכל עכ"ל, רצה לומר דנוקבא דקדושה נקרא בכל בת היתה לאברהם אבינו ובכל שמה, ונוקבא דקליפה נקרא כלב.

¹⁵ להבין כיצד נעשה התיקון בתפילה עיין תיקון בא הנ"ל דף מה עמוד א' כולו המתחיל בדף מד: – פתח רבי שמעון ואמר, זכאה איהו מאן דמצלי אשוי המתפלל באופן זה וידע לסלקא רעותיה לעילא ויודע להעלות הבריות דרפ"ח נטאין שזו תכלית כוונת התפלה, דהא פימוי אפיק שמהן שנקול ודבור שמואלא מפיו מייחד שם הויה וס' אלג, ואצבעויה כתבין רזין ר"ל כי עיקר עליית המין הוא ע"י שם מ"ב שהוא ג"פ י"ד בסוד יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה שבתמי"ח, ואז אצבעותיו שיש בהן ככל יד ג"פ פרקים הם קושימים סוד הענין למעלה, וכד סלקין שמהן [מה/א] מפומיו כי ע"י דבורי וכוונת התפלה עולין הבריות דרפ"ח מעולם העשיה לעולם הליכה, אז כמה עופין שהם מלאכי הליכה פתחין גדיפיהו לעילא ציורה לקבלא לון להברכות העוליים שם, והם מסייעין להעלותם לצדיקה, וכמה חיוון דמרכבתא דצדיקה, כלהו מזדמנין לגבייהו לנטלא לון מהצדיקה להעלותם לאצילות, כל שכן אם שכינתא שריא בצלותיה ר"ל שזה לנפש לאצילות ואז יכול להעלות הבריות עד יסוד המלכות לאצילות, ואסתלקת לקודשא בריך הוא ומשם עולה המין עד ז"א וגורם יחוד ז"א, הזוכ הלא ודאי מעלתו גדולה מאד, ורזא דמלה אם תשכבון בין שפתים ומפרש, אל תקרא אם אלא אם ר"ל השכינה שהוא אם שלנו שמשם שורש ומקור נפשותינו לדין להשכינה ולהאריה מנח והוד דז"א שהם בחי' השפתים, זכאה איהו מאן דסליק לה בצלותיה דמצלי בשפוי לעילא לגבי בעלה:

בצלותא דשחרית סלקא השכינה בשמא דאתקרי א"ל שהוא בחסד, הא"ל הגדול ודאי שהוא בחסד בסוד כך ה' הגדולה ולא נבחי' אל זועם שהוא נבטורה, בצלותא דמנחה סליקת השכינה בשמא דאתקרי אלקים שגבורה, בצלותא דערבית סליקת השכינה בשמא דאתקרי יקו"ק שבת"ת שאז הי העולה בין ב' זעועות דז"א, ורזא דמלה כל ג' שמות הללו כחברים יחד א"ל אלקים ה' דבר שהם נבג"ת ויקרא ארץ ז"א הזמין את המלכות הנקראת ארץ לסוד היחוד:

ואמרו מארי מתינתין בצרכות לב, דצריך בר נש בצלותיה לשהות שעה אחת קדם דמצלי, ושעה אחת לבתר דמצלי הכי הו' ב' שעות, ורזא דמלה דישאה בצלותיה שעתא חדא הכי ג' שעות שחסידיס ראשונים שרו בתפלתם כדי להמשיך ולהעמיד את המוחין דז"א ג' שעות וכמ"ש בשער הכוונות דרוס ד' מדרגות הליכה ורמז לדבר בגין דאתמר והאיש משתאה לה מחריש ותרסם אונקלס וגברא שהי בה. לכן שהיה, ומפרש ההוא דאתמר ביה ה' איש מלחמה שהוא ז"ל, ולבתר דשהא ליה בר נש לכוין לבו בתפלתו ע"י התבוננות בגדולת הקב"ה, ואח"כ וצלי והתפלל כלאו אז עליו נאמר, ברכות ל: אם שגורה תפלתו בפיו בודאי אתקבל צלותיה ופרש"י אם תחנתו נוענת מלבי אל פי בודאי תתקבל תפלתו:

ורזא דמלה סוד שהיה לפני התפלה כי בר נש צריך למשהא ואתתא לאקדמא, כמה דאת אמר אשה כי תזרוע וילדה זכר, (ורזא דמלה אשה מזרעת תחלה וילדת זכר וכך בתפלה לדין לשהות קודם התפלה כדי לגרום שז"א כביכול ישהה עד שהשכינה תעלה מן תחלה ועי"ז יורד המ"ד מ"ז אל השפיע שפע לכל העולמות, ועוד שבשפלנו זכר לנו ע"י שמתבונן בשפלות עצמו קודם התפלה עי"ז יזכר לטובה ותפלתו תתקבל, ורזא דמלה שבשפלותו של אדם זכור וזכרנו לטובה):

ועוד אם שגורה תפלתו בפיו ה"ל, איהו רזא ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת, ורזא דמלה והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע, זכאה איהו מאן דלא מעכב מטרונותא לסלקא למלכא, דכל מאן דאיהו צלותיה שגורה בפיומי בלא עכובא, ההוא ממחר מטרונותא למלכא, ווי לון לבני נשא דאינון אטימין לבא ועיינין, דלא משתדלין למנדע ביקרא דמאריהון לרצויה ליה בשכינתיה, בכמה תחנונים ופיוסים, לנחתא ליה לגבי שכינתא, כל שכן לאתערא ביה רחמינו לגבה, כמה דתיקינו הבוחר בעמו ישראל באהבה:

וכד קיימין קדמיה, צריך למייקם קדמיה בדחילו, זכאין אינון ישראל דידעין לפייסא למאריהון כדקא יאות, ולחברא בפיימיהו בצלותהון תרין שמהן אלין דאינון יאקדונק"י כי נקול ודבור שכלל חביה מייחדים שני שמות אלה, דבההוא זמנא וכשמיידים אלו ב' שמות א"ז ע"י חיבור ב' שמות אלה שיש בהן ח' אותיות כמנין א"ז תקרא וה' יענה, וה' הוא ובית דינו, ודא שכינתא (נ"א ודא חכמתא עלאה ושכינתא) (נ"א חכמה) עלאה ותתאה רחל ולאה נמתקות ע"י יחוד ב' שמות אלה, ודא איהו רזא אם תשכבון בין שפתים אם צדיקה דהיינו רחל ולאה שמתקות ע"י יחוד קול ודבור כ"ל, דאיהו קרבנא דקודשא בריך הוא, דודאי שכינתא איהו קרבנא דליה שצריך לקרבא לבעלה ליחוד, ובגין דא תיקינו צלותא בקרבנא ר"ל במקום הקרבנות הקרבנות תקנו לומר פרכת הקרבנות בסוד וגשלתה פריס שפתיו ועי"ז מעלים ומקריבים את השכינה לז"א:

היא העולה, העולה ודאי, זכאה איהו מאן דסליק לה לגביה כדקא יאות, דאיהו שאיל בגינה מי זאת עולה, עולה ודאי, מן המדבר מן המדבר ודאי ר"ל מן הדיבור כלבד נחשב כקרבן עולה ממש בלתי צריך מעשה ועי"ז דבורי התפלה יש לה עליה ויחוד, דפיימוי של המתפלל חשיב קודשא בריך הוא כטורא דסיני, ובגין דא מי זאת עולה מן המדבר וגומר דהיינו ע"י דיבור:

ואין יכול לטעום מתיקות בתפלה, אלא כשתיקן פגם הברית והקשר עם הקב"ה. כי מיין מתיקין, דהיינו שמתיקות בתפילה הנקראת שפכי כמים לברך, והיא בחי' מיין נוקבין זה בחי' מיין דדכין (ב) דהיינו מים טהורים כי המתיקות בתפלה באה מטהרת הנפש, זרע קודש [ל], שמירת הברית דהיינו מי שהוא צדיק גמור/לא, דהיינו שומר הברית הוא נקרא זרע קדש וגם זוכה לבנים לזרע קדש/לב.

ומי שהוא בבחי' מיין מתיקין שע"י שנפשו טהורה ושמירת הברית מתוק לו לשפוך כמים ליבו, אזי דיבוריו מתוקים וטובה^{לג} כי דבוריו הם בחי' רוח הקדש בחי' שכינה מדברת מגורו/לד' בחי' אם תפלתו שגורה בפי (ברכות לד:) שפרש"י אם תחינתי נובעת מלבי אל פי בודאי תתקבל תפלתי. וכשיוצאים מפיו ומשמיע לאזנוליה, כמ"ש (ברכות טו)/ל' השמע לאזנך וכו' כתיב בק"ש שמע ישראל וכו' מכאן למדו שלכתחילה צריך להשמיע לאזנו כשקורא ק"ש, ומק"ש למדו בגמ' שם לכל הברכות/ל"ו וכן נפסק לתפילה/ל"ח שצריך המתפלל להשמיע לאזניו מה שאומר, ובעיקר כוונת רבינו להתבודדות שכשהיא כראוי אזי

מקטרת מר דא צלותא דשחרית דתקון אברהם דהוא מר, ועוד מקוטרת מר, צרור המר דודי לי, ודא נצח דסליק לה בימינא, הדא הוא דכתיב (תהלים ט"ז) נעימות בימינך נצח, ולבונה דא הוד, דסליק לה בגבורה, מכל אבקת רוכל דא צדיק, דסליק לה בעמודא דאמצעייתא, ואם לא סלקא שכינתא בצלותיה, קרבנא לקודשא בריך הוא צטור יחוד ז'ן, הא כלבא הסט"א קא נחית למיכל קרבנא דייליה לנכות מחפלתו, ווי ליה טב ליה דלא אתברי בעלמא ולא יניס לחיזת החלניס דשכינה הק, ועליה אתמר גם בלא דעת כסאן לו דעת לטין לתקן השכינה צטור יחוד הנקרא דעת אז נפש תפלתו הנקראת נפש צטור ואשפוך את נפשי לא טוב חונה מקובלת:

וכד סלקא שכינתא בצלותיה, כמה חיוון ומרכבתא וגלגלי דכורסיא, כלהו יתערון לגבה בנגונא בחרוה, וכלהו גרפיהו פתיחן לקבלא לה, והא אוקמהו ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה:

וכד סלקא סלקא כיונה, וכד נחתת נחתת כנשרא, דאיהי מטרוניתא, דלא דחילת מכל עופין דעלמא, ונחתא בכמה מזונין לבנהא, הדא הוא דכתיב (דברים ל"ב) כנשר יעיר קנו על גזוליו ירחף:

^כ עיין זוהר שמות ו. [אינון דהיכלא דזכותא אקרון מים מתוקים אינון דהיכלא דחובא אקרון מיין מריין, מי המרים המאריים]. שם מבואר שהיכל זכות שבו דנים טנהדיין של ע"ב מלאכים בזכויות העולם קודם שנענים בתפילתם נקרא מיין מתוקין ולעומתו בסט"א היכל חובה שדנים בחובות בני" נקרא מיין מריין ובשניהם לא דנים בבני חיי ומזוני כי הם במזל תלויים דהיינו בבניה עילאה והוא נקרא על כל מים לכן זרע קדש שמולידים ישראל הוא על כל מים

ובזוהר נשא קד: קבה. (כיון שמצרים אמרו ששלטו בנשיהם חשדום בני" ולטהרן בדקן הקב"ה כסוטות במרה) [ועי"ש רע"מ בדה קכד:]. שם מבואר שבמרה נבדקו ישראל כסוטה ע"י המים שמי שפוגם בברית אזי המים נעשים מרים אבל ע"י שמירת הברית אזי להפך הם מיין דכין מים טהורים ונזרעה זרע קודש.

ל * ישעיהו ו' יג

^{לא} זרע קדש - כך מכנה הנביא את השארית לפליטה שישארו בארץ רק צדיקים גמורים, בימות משיח - ישעיהו ו' (יג) ועוד בה עשריה וְשָׁבָה וְהִיְתִיחָה לְבָעַר כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּשַׁלְּכֶת מִצְבַּת בְּם זֶרַע קֹדֶשׁ מִצְבַּתָּה: פרש"י - (יג) ועוד בה עשיריה - גם אותה השארית אשיב ידי עליה בצרוף אחר צרוף והיתה לבער עד שלא ישארו אלא צדיקים גמורים שישובו אלי בכל לבם. כאלה וכאלון - אשר בעת זמן שלכת שלהן משליכין עלין שלהן בימי הסתיו שילוך אחר שילוך עד שאין נותר בה זולתי המצבה אף הם זרע הקדש הנמצאין בה עומדין בקדושתו הם יהיו לה למצבת, ד"א מצבתה נטיעתה לכך איני מכלה אותם נטעתיים זרע קודש, ויש פותרים שער שלכת היתה בירושלים כמו שאמר בעזרא והיו שם אלה ואלון נטועים:

^{לב} כך משמע בזוהר נשא קבר הנ"ל

^{כז} גם בדפ"ר ותרג' - וטובה ומתולד וטובים

^{לד} עיין תורה מח - והדבורים שאדם מדבר בכח (בבחי' כל עצמותי תאמרנה), הם עצמן הדבורים של הקב"ה. וזה בחי' (ישעיהו נ"א): "וְאֵשִׁים דְּבָרֵי בְּפִי", כִּי הֵם עֲצָמַי דְּבַר ה'.

ועיין תורה קנו - לב טהור ברא לי וכו' (תהלים נ"א). כי מה שמדברים בינו לבין קונו, הוא בחינת רוח - הקדש. וְדוּד הַמִּלֶּךָ, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, שְׁהִיָּה מְעֻלָּתוֹ גְּדוּלָּה מְאֹד, יִסַּד מִזֶּה סֵפֶר תְּהִלִּים. וְכֵן כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ הוּא בְּחִינָת רֹחַ - הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (תהלים כ"ז): "לֵךְ אָמַר לְבִי", כְּמוֹ שְׁפָרַשׁ רַש"י: "לֵךְ בְּשִׁבְלֶךָ וּבְשִׁלְיֹחֹתֶיךָ", "אָמַר לִי לְבִי". שְׁכָל הַדְּבָרִים שֶׁהֵלֵב אוֹמֵר, הֵם דְּבָרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמֶּשֶׁ, וְהוּא בְּחִינָת רֹחַ - הַקֹּדֶשׁ. וְצָרִיךְ לְחַדֵּשׁ תְּמִיד, לְבַקֵּשׁ בְּכָל פֶּעַם בְּתַחֲנוּגִים וְדְבָרֵי רְצוּיִים חֲדָשִׁים. וְלִזְכּוֹת לָזֶה, צָרִיךְ טְהַרְת הַלֵּב. ...וְכִשְׁשֵׁי לֹו טְהַרְת הַלֵּב, אֲזִי זֹכֵה לְדַבֵּר בְּכָל פֶּעַם דְּבָרִים חֲדָשִׁים, שֶׁהוּא בְּחִינָת רֹחַ - הַקֹּדֶשׁ:

^{כח} גם בדפ"ר ותרג' - לאזנו, ומתולד - לאזניו

^{לז} ברכות דף טו. משנה הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא רבי יוסי אומר לא יצא: גמרא מאי טעמא דרבי יוסי משום דכתיב שמע השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיו ותנא קמא סבר שמע בכל לשון שאתה שומע

^{לו} וכן נפסק בש"ע או"ח סימן רו ג' שצריך להשמיע לאזניו (הברכה שמברך) ואם לא השמיע יצא (בדיעבד) ובלבד שיוציא בשפתיו (כי הרהור לאו כדיבור דמי).

^{לח} שו"ע או"ח סימן קא סעיף ב לא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו; ואם אינו יכול לכונן בלחש, מותר להגביה קולו; וה"מ בינו לבין עצמו, אבל בצבור, אסור, דאתי למטרד צבורא. הגה: ואם משמיע קולו בביתו כשמתפלל, כדי שילמדו ממנו בני ביתו, מותר (טור).

ועי"ש שערי תשובה ס"ק ג' בשם האריז"ל שלא ישמיע לאזנו, ופירשו שאמר זאת רק למישרים אורחותם וכו'. ואולי אפ"ל לפי רבינו כאן שצדיקים גדולים באמת יש בכוחם גם ע"י הרהור בלבד להשמיע לליבו ולדשן עצם, אבל כל אדם צריך להשמיע לאזנו ממש

שומע מפיו דברים חדשים שלא ידע מהם קודם/ל^ט והם דברי ה' ממש/מ^ט כמבואר בתורה מח ותורה קנו, וכשמשיע לאזנו היטב/מ^ט וכל כולו נמשך אחר הדברים אזי נכנסים מתיקות המיין דהיינו מתיקות דבורי התפלה שהם בחי' שפכי כמים לבך שהם דברי ה' ממש ששומע לתוך עצמותיו, בבחי' (משלי טו) ושמועה טובה תרשן עצם /מב/מ^ט. וכשעצמות מרגישין מתיקות הדיבורים, זה בחי' כל עצמותי תאמרנה כי זו שלימות הדביקות עימו ית/מ^ד. ואז ארי' נחית/מ^ה/מ^ו ואכיל קורבנו/מ^ז/מח

לכתחילה כדי להתפעל מהדברים עד שתדשן העצם. ויותר נכון נ"ל לתרץ שעיקר דברי רבינו הם לא על תפלת לחש שהיא בנוסח קבוע אלא על התבודדות שבה משגר הקב"ה דבורים בפיו כמבואר בתורה מח דכתיב בישעיה נא ואשים דברי בפיך וכו' ותורה קנו שהשי' שולח בפיו דבורים חדשים כל פעם וכן בגמ' ברכות לד: דברי רבי חנינא בן דוסא אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף, ופרש המהרש"א מטורף לשון טריפה דכתיבה לכלב תשליכון אותה. והיינו כנ"ל שתפלה שאינה כראוי נחית כלבא לקבלה. ולכן כיון שהם דבורים שמשגר הקב"ה בפיו בבחי' שכינה מדברת מגרונו הרי מוכרח להקשיב היטב, ומוכרח להשמיע לאזנו. וכעין זה מצינו במגיד של הבי"ה שהיא היתה המשנה המדברת מגרונו ומגלה לו חודשי תורה.

^ט ובאמת גם בתפילות הסדורות כשמתפלל בכוונה ולאט השי' שולח באורים וכוונות חדשות בכל פעם וגם להם אפשר להקשיב באופן שידשן העצמות. וכשמתפלל בכוונה הנ"ל אזי גם בקשת צרכיו היא רק אמצעי לדביקות כי היא בחי' עשית חלל כדי למלא אותו בבחי' טוב ה' לכל.

^מ דהיינו שעי' שהוא בבחי' ברית עם הקב"ה אזי הוא בבחי' ואשים דברי בפיך כלשון רבי חנינא בן דוסא בברכות לד: אם תפילתי שגורה בפי. ושגורה לשון שלוח (שהקב"ה שולח תפלה בפיו) כפרשי"ע ע"פ דברים ז' יג- שגר אלפיך - שהנקבה משגרת ממעיה. ועפרשי"ע על הגמ' הנ"ל אם שגורה - שפירש - אם סדורה תפילתי בפי במרוצה ואיני נכשל, ותחנתי נובעת מלבי אל פי, כל מה שאני חפץ להאריך בתחנונים: רשי"ב כאן האריך שלא כדרכו ומשמע בדבריו שתפילה בבחי' שגורה היא תפילה שחפץ להאריך בתחנונים.

ותפילה כזו מתקבלת כי היא דבר ה' (כמבואר בתורה מח) ותפלה שהיא דבר ה' בוודאי מתקבלת כי בדבר ה' שמים נעשו ועיין בלק"ה מבאר שיהי אור וכו' הכוונה שהקב"ה התפלל שיהיה אור ומיד נתקבלה תפילתו ונעשה. כמ"ש תהלים לג ט' כי הוא אמר ויהי הו אצוה ויעמד.

^{מא} כידוע לגבי יתרו דאיתא בוזהר כולם שמעו ורק שמיעת יתרו נקראת שמיעה כיון שהתפעל ממנה עד כדי שנהפך על ידה לאדם אחר מגוי לגר צדק. והכי נמי לגבי התפילה כדי שהשמועה ששומע מפיו תדשן עצמותיו עד שיזכה לתפלה בבחי' כל עצמותי שהיא התפשטות השמועה בכל קומתו בהתלהבות ודביקות גמורה אליו ית', צריך שתהא שמיעה ממש בכל לבו כדאיתא בתורה כב שמיעה בליבא תליא, כמ"ש ונתת לעבדך לב שומע.

^{מב} עיין תורה סז - וְאִזְי, בְּשִׁמְחִינְךָ הִנָּפֵשׁ עַל - יְדֵי מַיִם קְרִיִם הִנָּל (דהיינו שנותן כבוד לזקן ששכח תלמודו ושומע תורה מפיו), מְחִינִי גַם אֶת הָעֲצָמוֹת. כִּי פָגַם הִנָּפֵשׁ הוּא פָגַם הָעֲצָמוֹת, כְּמוֹ שְׂכֻתוֹב (תהלים ו): "כִּי נִבְהָלוּ עֲצָמַי וְנִפְשִׁי נִבְהָלָה מְאֹד". כִּי ע"י שְׂאִיִן מְתַפְלֵלִין בְּכֹונָת הַלֵּב, שְׂעִיזוֹ הוּא עֵיפּוֹת הִנָּפֵשׁ, עֵיזוֹ הוּא פָגַם הָעֲצָמוֹת. כִּי צְרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל לְהַרְגִישׁ דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה בְּכָל עֲצָמוֹתָיו. בְּבַחֲיִנַת (שם ל"ה): "כָּל עֲצָמוֹתַי תֹּאמְרֵנָה". וע"י המים קרים, שעי"ז מְחִיָּה הִנָּפֵשׁ, עֵיזוֹ מְחִיָּה הָעֲצָמוֹת, בְּבַחֲיִנַת (איוב כ"א): "וּמַחַ עֲצָמוֹתַי יִשְׁקָה". וְזֶה בְּחִינַת (משלי כ"ה): "מַיִם קְרִיִם עַל נֶפֶשׁ עֵיפָה, וְשִׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֲרִיץ מְרַחֵק". "שְׁמוּעָה טוֹבָה" זֶה בְּחִינַת קוֹל הָרְעָמִים, שְׁמִשְׁמִיעֵינָ עֲצָמָן בְּטוֹב, שֶׁהֵם מְתַקְנִין הַתְּרַחֲקוֹת הִנָּפֵשׁ מִן הַכְּבוֹד, וְזֶה בְּחִינַת 'שְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֲרִיץ מְרַחֵק', שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת מַיִם קְרִיִם עַל נֶפֶשׁ עֵיפָה, שֶׁהֵם בְּאִיִם מִן הָרְעָמִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת 'שְׁמוּעָה טוֹבָה' כְּנ"ל: וְזֶה בְּחִינַת (שם ט"ו): "שְׁמוּעָה טוֹבָה תְּדַשֵּׁן עֲצָמַי", שְׂעִיזוֹ בְּחִינַת שְׁמוּעָה טוֹבָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת רְעָמִים, שְׁמִשְׁם בְּחִינַת מַיִם קְרִיִם, שֶׁהֵם מְחִינִי וּמְבַרִיִּאִין הִנָּפֵשׁ כְּנ"ל, עֵיזוֹ נִתְתַּקְּנִין וְנִתְדַשְּׁנִין הָעֲצָמוֹת, בְּבַחֲיִנַת 'וּמַחַ עֲצָמוֹתַי יִשְׁקָה' כְּנ"ל. וְזֶה 'תְּדַשֵּׁן עֲצָמַי' כְּנ"ל כִּי תִקְוֶן הִנָּפֵשׁ הוּא תִקְוֶן הָעֲצָמוֹת כְּנ"ל: (מִן תֵּבַת וְאִזְי בְּשִׁמְחִינְךָ הִנָּפֵשׁ עַד כָּאן, לֹא נִכְתַּב כְּרָאוּי):

עניין השמיעה אע"פ שבדרך כלל מראה עינים יותר מתפעלת הנפש ממנו משמיעת האוזן וכן מבואר בתורה יז אבל יש בחי' להפך כמו שבאר בשערי תשובה לרבינו יונה שער שני אות יב. עפ"י הפסוק במשלי טו ל' מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תדשן עצם מבאר שנכבדה האוזן מהעין שבכח שמועה טובה לדשן אפילו עצם שאין בה הרגשה ואילו העין רק את הלב שהוא בעל הרגשה אם לא בתענוג יתר. וכן אמרו וכוונם לברכה (בבא קמא פה): כי האזן נכבדת משאר האברים, שאם סימא את עינו נותן לו דמי עינו, חרשו - נותן לו דמי כולו.

וצ"ע מה כוונתו במה שהביא ראייה מב"ק דאינו עניין להתפעלות משמיעה יותר מראיה אלא שעבודת תלויה בשמיעה. יותר מראיה.

^{מג} נמצא שתפילה בבחי' אריה, בחי' עצם, שכל עצמו רוצה רק את עצם החיבור עימו ית', ותפלה כזו כולה מתיקות ע"י חוש השמיעה דייקא, כי כולה קשב לדבורי השי' היוצאים מפיו. ומה נפלא לפ"ו שתפלה כזו נקראת בחי' אריה כי מבואר בספר הברית ח"א מאמר יז פרק יז שאריה מיוחד מכל החיות בחוש השמיעה.

^{מד} עיין ר' צדוק הכהן בספרו מחשבות חרוץ פ"ח (ד"ה וקבלתי) שכתב עה"פ מיד כלב יחידתי - שכך קיבל שהכלב עומד כנגד מדרגת יחידה כי שתיקה זה לעומת זה של בחי' דביקות גדולה. כי הכלב בו תוקף התאוה המקיף כל חלקי הנפש עד היחידה שהוא יחוד הנפש במקורה ביחידו של עולם ית"ש אצל בני, ואצל או"ה יחוד נפשם במקורה היינו במה ששורש נפשם תלוי הוא בתאות שבוה תלוי כל חיות נפשם הוא בקליפת הכלב, דהחשק נמשך משורש הנפש שהוא כח היחידה שבנפש ממנו נמשך תוקף החשק לאיזה דבר בכל חיותו ונפשו בהתקשרות עצום שהוא היסוד נוקבא. דביסוד הוא ההתקשרות והוא על ידי תוקף החשק העצום שמוזה בא המיין נוקבין וע"כ בועל ארמית קשורה ככלב כי הוא חפץ לידבק בחשק של או"ה דהם נמשל כבהמות נדמו ובנ"א הדומין לבהמה וכמו שכתוב בס"פ האומר ולך במעי שפחה כבמעי בהמה, ובהמה בגימט' כלב כי הוא היסוד דנפש הבהמית שהוא המיין נוקבין והחשק דבהמה, ועכ"א בב"ר (פרשה ע"א) בא ג' מי שבא לגדל משתיתן של או"ה פירוש יסודן, והיינו תוקף חשק התאוה והוא אלי' משבט גד (כמו שכתוב שיר השירים רבה פ"ב) שהיה ממש היפך זה דע"כ חי לעולם. עד כאן לשונו.

^{מה} עיין יומא דף כא: -דתינא ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אף על פי שאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט רבוצה כארי והתינא אמר רבי חנינא סגן הכהנים אני ראיתיה ורבוצה ככלב לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני ובמקדש שני מי

דהיינו את תפילתו, כי ה' צלך וכמו שהאדם מתנהג, כך מתנהג הש"י כלפיו, ומי שכל השתוקקותו בתפילתו רק להתחבר עימו ית', באופן שהתפילה היא תכלית ולא אמצעי למילוי חסרונו הגשמי וממילא גם לא מעיין בה כי היא בעצמה כל מבוקשו, דהיינו הדביקות, שזה בחי' תיקון המלכות בחי' מלך המושל ביצרו, אזי גם אותו כח המעלה את התפילה למעלה/מט' בא בדמות כזו של ארי-ה מלך החיות ארי-ה שבמרכבה של מעלה שהוא אותיות יראה כי ירא שמים נעשה מרכבה לו והוא בחי' חסד שבגבורה/י' הרומז למי שמתגבר לתת את כולו

הוא והאמר רב שמואל בר איניא מאי דכתיב וארצה בו ואכבד וקרינן ואכבדה מאי שנא דמוסור ה"א אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני ואלו הן ארון וכפורת וקרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים אמרי אין מהוה הוה סיועי לא מסייעא.

מהרש"א – רבוצה כארי כו'. ע"ש שבית ראשון נבנה ע"י שלמה המלך משבט יהודה שנמשל לאריה כמ"ש גור אריה יהודה וגו' אבל בית שני נבנה ע"י מלכות פרס ולא היה אש רובץ בו רק ככלב ומצינו בו שנדמה לכלב כמ"ש בפ"ק דר"ה והשגל יושבת אצלו כלבתא:

הקדמת הזוהר דף ו: – בזמנין קדמאין כד האי נהר הוה משיך מימיו לתתא, הוה קיימין ישראל בשלימו, דדבחין דבחין וקרבנין לכפרא על נפשיהו, וכדין הוה נחית מלעילא דיוקנא דחד אריה, והוה חמאן ליה ע"ג מדבחא רביץ על טרפיה אכיל קרבנין כגבר תקיף, וכל כלבין הוה מתטמרין מקמיה ולא נפקי לבר, כיון דגרמו חובין, איהו נחית לגו דרגין דלתתא,

עיין שם דמשק אליעזר על זהר זה ציין גם לזהר צו דף לב: ובלק ריא. עוד ע"ש לבאר עפ"י אבות עז כנמר קל כנשר רץ כצבי וגבור כארי ביאר שהם כסדר שם הויה וארי כנגד ה' אחרונה מלכות והוא מלך החיות רומז לתיקון המלכות שמים. עוד שכתב שלא דווקא קרבן אלא גם התפילה שהיא בסוד הקרבן וכמבואר בזהר בראשית כג: ארי-ה נחית לקבלא צלותא בדרעוי וגדפוי וכו' ודא מיכאל. עוד באר שם מדוע נמשל לארי כיון שאז בזמן בית ראשון לא היה פחד כלל מהחיצונים והכלבים כי היו כפופים תחת הקדושה. וכן הארי-ה אין לו פחד משום חיה וכן מבואר בישיעיהו לא (ד) כי כה אָמַר יְדוּד אֵלֵי פֶאֶשֶׁר יִהְיֶה הָאָרִיָּה וְהַכֹּפִיר עַל טְרָפוֹ אֲשֶׁר יִקְרָא עָלָיו מְלֵא רְעִים מְקוּלָם לֹא יִחַת וּמִהֲמוֹנָם לֹא יַעֲנֶה פֶן יִרְדּוּ צְבָאוֹת לִצְבָא עַל הַר צִיּוֹן וְעַל גְּבַעְתָּהּ:

ועי"ש פירושי ידיד נפש – חד אריה ונעל"ד שאריה היה מקבל הקרבנות הוא יסוד דנוק' שהיה מקבל כל כוונת הקרבנות ועולים לתוכו בסוד מ"ן וזה לשון הרב באוצרות חיים: ב' בחי' יש בשם ב"ן כי ההוא רוח דשבק בה בעלה הוא בחי' שם הויה"ה באחורים פשוט כזה: י' י"ה יהו"ה ושמ ב"ן באחורים במילואו כזה: יו"ד, יו"ד ה"ה, יו"ד ה"ה ר"ו, יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה. ושניהם גמט' עב קדם שהם רי"ו גמט' אריה. והוא הוא הרוח דשבק בה בעלה. והוא הגרם לה להעלות מ"ן. עכ"ל.

מ"ו הריצ"ח 3 נ ביאר שתפילה בבחי' אריה היא התפילה המבוארת בתורה סה בחי' לעשות מהתפילה אחד ועי"ש לשון רבינו סימן סה אות ב – וכשאדם עומד להתפלל, ומדבר דבורי התפלה, אזי הוא מלקט ציצים ופרחים ושושנים נאים. באדם ההולך בשדה, ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת לאחת, עד שעושה אגודה אחת. ואחר כך מלקט עוד אחת לאחת ועושה אגודה אחרת ומחברם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגודות יפים ונאים. כמו כן הוא הולך בתפלה מאות לאות, עד שמתחברים כמה אותיות, ונעשה מהם דבור. וכן עושה בתבות שלמות, ואחר כך נתחברין שתי התבות. ואחר כך הולך ומלקט יותר, עד שגומר ברכה אחת. ואחר כך מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדושות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה

משמע שתפילה כזו נקראת ליקוטים ועיין תורה יג אות ה' עי"ש שמבאר תיקון המרכבה אריה שבכחינת נפש זה בחינת (שיר השירים ה): "איתי מורי עם בשמי" וכו' ... וחכם הדור לוקח כל הרצונות ולוקט אותם אחד לאחד, כדי להעלות אותם כנ"ל, ואז מלקט גם כל הרצונות והנפשות שנפלו. וזהו בחינת: 'אריה' לשון לקט, שמלקט מרת הנפש, היינו פגם הנפש; "עם בשמי" עם הרצון הטוב שמעלה ריח טוב:

מבואר שגם בחי' אריה נקרא ליקוטים וכן להפך פגם התפילה נקרא מרת נפש כמבואר כאן בהמשך מייין מרירין בחי' מרה דאית לה תרי פיות בחי' לא יכלו לשנות מים ממרה מייין מסאבין והחכם מלקט ממרי נפש ומביא לבחי' נפש אמיתי בחי' רצון ועייש לשון רבינו מאבות לגבורות ומגבורות לקדושות משמע שנקט דייקא שבחו של מקום

^{מ"ו} גם בדפור' ותולד - קורבנו, ומתולד - קורבני

מ"ח כי ארי-ה בחי' מלכות השלימה המתוקנת לכן נקרא מלך החיות, וכן שבט יהודה שממנו המלכות בית דוד נמשל לארי-ה וכן בית המקדש שהוא בחי' תיקון שמים המאיר כאן בארץ נקרא אריאל. וכן הקב"ה נקרא ארי כמ"ש עמוס ג' ח' אריה שאג מי לא ירא. וכן בהושע יב י' שלעתיד לבוא אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וכו'. ועיין משלי כ' ב' נהם ככפיר אימת מלך וכו'. והוא סמל לתיקון המלכות כי הוא מלך החיות וכן היה טבע החיות בזמן שהמלכות בתיקונה שכולן היו נופלות לפניו כששומעות שאגתו בלי שיצטרך לרדוף אחריהן כלל. וכמאמר הכתוב עמוס ג' ח' אריה שאג מי לא יירא וברד"ק שם פסוק ג' כי כשמוע החיות קולו יעמדו במקומם מפחדם לו ויבא ויטרוף מהם את אשר ירצה עכ"ל וכן כתב הגר"א משלי כ"ח ט"ו על הפסוק ארי נוהם כי מן הארי יראות כל החיות שהוא מושל על כולם ותיכף כשישאג עומדות החיות וכמו פירשנו בישיעיהו אדרת אליהו ה' כ"ט עכ"ל ועיין עוד בילקוט על הפסוק איוב ד' י' שאגת אריה וקול שחל שחל שהכל חלים ומפחדים ממנו. (מפ"י בתורתו יגהה על שירת האריה בפרק שירה)

מ"ט הכוונה לבחי' רוח דשבק בה בעלה ביחוד הראשון המבואר בכהאריז"ל שהוא העושה אותה כלי שמכוחו יש בה כח להעלות את המיין נוקבין תמיד אח"כ. (דהוא אינו מ"ן אלא רק הכח המעלה את המ"ן לבעלה) והביאור ביארנו בהקדמות לתורה ב' ותורה ד' ותורה לה שיחוד ראשון משאיר רושם על הנוק' שמכוחו נעשית תמיד משתוקקת לבעלה והכי נמי תלמיד אצל רבו השיעור הראשון עושה אותו כלי משתוקק לשמוע ומכח זה נעשה כלי לקבל ממנו בכל השעורים שאח"כ. וכח זה הוא בחי' זרקא הנוכח בתורה ד' בסוד הוידוי, והוא סוד התשובה כמבואר בתורה לה שהיא כח הזורק את המלכות חזרה למקום שניטלה ממנו דהיינו לחכמה עילאה. כי צריך להמליך את הקב"ה וכח ההמלכה נחלש מטבעו וצריך בכל פעם לחדשו ולהחזירו לחכמה דהיינו לחזור ולהמליך את הקב"ה בחכמה דהיינו בביטול שנובע מהשגת רוממותו ית' שהיא למעלה מהשגתנו לגמרי בבחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שזו החכמה האמיתי תכלית הידיעה שלא נדע כמבואר בתורה לה ותורה מ' תנינא ופג שם (בבחי' אבא יסד ברתא). וכח זריקה הוה שהוא רוח דשבק בה בעלה הנ"ל הוא בחי' ארי-ה כמבואר באוצרות חיים הנ"ל שהביא הידיד נפש על הקדמת הזוהר הנ"ל.

^י **עיין קהלת יעקב** – ערך אר – אריה בחינת חסד ופני אריה אל הימין ומכל מקום נכלל בו הגבורה, שכן אותיות אריה הן אותיות יראה וגמיט' גבורה, כי אין שלימות החסד אלא בכללות הגבורה:

(שזה בחי' חסד) למסור נפשו (דהיינו גבורה בסוד החזרת כל דבר לשרשו) בתפילתו בחיבור גמור אליו ית', בחי' מלך שאינו חסר כלום/כ"י אלא רק לשמור שלא להיפרד מבן בריתו הקב"ה, **כי עצם זה בחי' ארי' /כ"ש בתיקונים תי' ג' בהי"א תקונים האחרונים** [כ"ג/י"ו]) כי ארי-ה רומז למלכות בתיקונה בחי' שבני אדם מסתכלים בשכל של כל דבר הנעלם בפנמיות של כל דבר כעצמים בבטן המלאה, ומכניעים את היצירה הנמשל לכלב הרוצה את הגלוי והחיצוניות.

אבל מי שפגם בבריתו, הוא בבחי' מיינ מרירין שתפילתו היא למלא חסרונותיו הגשמיים שממרים חיינו כמבואר בתורה כג בעיקר בתאוות ממון, ואזי גם התפילה מרה לו וממהר בה להפטר ממנה/כ"י, **בבחי' (שמות טו) ולא יכלו לשתות מים ממרה** כי כשיצאו ממצרים קודם שבאו להר סיני חנו במרה וכתוב שם שם לו חק ומשפט ושם ניסהו/כ"י, כי שם ניסה אותם הש"י בתאוה הידועה שהיא קליפה על חק ומשפט שרצה לגלות להם/כ"י דהיינו שבת ופרה אדומה ודינין כמבואר בסנהדרין נו:/כ"י, עד שהקב"ה לימד אותם כיצד נדבקים העץ החיים דהיינו ע"י שמירת הברית, אבל בלא זה אזי הם מיינ מרירין **מיינ מסאבין**, ואזי גם מולידים **זרע טמא** דהיינו כל מה שנולד ממעשיהם הוא טמא/כ"י. ובבחי' כזו **אזי אין יכול להתפלל**

^{כא} כי מלך הוא שאינו חסר כלום ואינו נצרך לשום אדם אלא כולם נצרכים לו – כמבואר בנדרים דף כד. שמלך וכלב הם שני הפכים כי מבואר שהנודר שלא יהנה לאחרים יכול לפתוח לו לאו מלכא אנא שיהנו ממני ולא אהנה מהם. והנודר שלא יהנו ממנו יכול לפתוח לו לאו כלבא אנא שאהנה מאחרים ולא יהנו ממני

^{כב} הריצ"ח ביאר מדוע תפילה כראוי היא בחי' אריה כי כמו שאריה הוא בחי' חסד כנ"ל כי הוא בחי' גילוי הכח והמציאות האמיתית כך גם התפילה כשהיא כראוי בביטול והתכללות בו ית' בבחי' יחודא עלאה אזי הוא בבחי' שמתגלית לו המציאות האמיתית ואזי הוא רק רוצה להיות היכי תמצו לגלות את המציאות האמיתית בעולם. ולכן אריה אותיות יראה כי זו מציאות שכשהיא מתגלית הכל מתאפס לפנייה כמו היראה המתוקנת יראת הרוממות ואריה אותיות ראייה כי המציאות כאילו נגלית ונראית לעינים.

עוד חזר על הביאור מדוע אריה חסד ושור דין. כי האריה הוא הכח בעצמו ללא רסן, והיכן שהוא נמצא הכל מתאפס בחי' אריה שאג מי לא אירא לעומת השור שהוא אמיץ כח, עד שאפשר לתינוק למשמש בו ואפשר לקשור אותו למחרשה ולהוליכו בתלם.

עוד ביאר ענין החסד שמלבד שהוא ההטבה כידוע אבל הוא בחי' הכח לכן שמו א-ל כמ"ש א-ל חסד כל היום שזה בחי' כח כמ"ש יש לאל ידי והכוונה שהמציאות האמיתית מתגלית אזי היא הכח האמיתי ולכן לעולם נראה שחסד היינו הטבה כי הקב"ה הוא הטוב אבל לא שזו ההגדרה וגם לא מוכרח כי לפעמים ההטבה היא דווקא לנהוג בדין

^{כג} דף קמ תחילת ע"א ועצם איהו אריה.

^{כד} תיקון ג' בדרך קמ. – עצם, אית עצם טמא ואית עצם טהור, ובשר דכיו ועצם דכיו, עלייהו אתמר עצם מעצמי ובשר מבשרי, ועצם איהו אריה,

^{כה} גם בדפוס ותולד - מרינ, ומתולד - מריין

^{כז} עיין לעיל פרש"י על ברכות לד: אם תפילתי שגורה בפי – שאני חפץ להאריך בתחנונים, ותפלה כזו מקובלת אבל תפלה שאינה שגורה (וכ"ש מי שהוא בפגם הברית בחי' עורף מהקב"ה היא להפך שחפץ להפטר ממנה והיא בחי' טריפה כנ"ל. דכתיב לכלב תשליכוך.

^{כח} שמות פרק טו (כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרתה כי מרים הם על בן קרא שמה מרתה: (כד) וילנו העם על משה לאמר מה נשתה: (כה) ויצעק אל ידוד ויורהו ידוד עץ וישלף אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו:

ועי"ש כלי יקר מדייק לשון יורהו במקום יראהו שהכוונה שלימד אותו דרכה של תורה שתחילה היא מרה ורק אח"כ נמתקת עי"ש. שנחלקו רז"ל (מכילתא בשלח ויסע פר' א) במה שנאמר ויורהו ה' עץ, ו"א שהיה זית, ו"א שהיה ערבה, ו"א הרדופני, רשב"י אמר דבר מן התורה הראהו שנאמר (משלי ג יח) עץ חיים היא. ואולי אפ"ל לדרכינו שלימד אותה שתחילה צריך לשבר תאות ניאוף המרה ורק עי"ז נמתקת התורה והתפילה. וזהו ויורהו עץ דהיינו עץ החיים כי לימד אותו שכדי להתדבק בעץ החיים צריך לעבור מרירות התאוה וכשמשבר אותה אזי זוכה למיין מתיקין.

^{כט} כמבואר בתורה לו שקודם שזוכים להתגלות בתורה מתגברת התאוה הידועה כי היא קליפה על פרי התגלות התורה עי"ש.

ועיין זהר בא דף מ. שבנ"י יצאו נמולים ממצרים שע"ז היה בכחם להכנס במדת המלכות (להמליך את הש"י) אבל פריעה שעל ידה נכנסים במדת היסוד עדיין לא עשו ולכן במרה עשו פריעה, (ורק עי"ז נעשו מקושרים אליו כראוי).

ועיין זהר בשלח דף סא. אמר רבי יהודה, מאי דכתיב (תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור הודך, מנלך שזק ע"י שמיטת הנניח מתקנים אל הקב"ה זה הנמלי לקבלת הטובה וכדין אתדבק בר נש במלכא קדישא כדקא יאות, ...ועד כען לא אתייהבת להו אורייתא, אלא כיון דכתיב שם שם לו חק ומשפט והיינו מילה ופיעה, מיד ויאמר אם שמוע תשמע וגו'. תא חזי, כד בעא קודשא בריך הוא לאזהרא לישראל על אורייתא, בכמה מלין משיך להו, בכמה משיכן דחיבותא, כבר נש דמשיך בריה לבי רב. ותא חזי, לא בעא קודשא בריך הוא למיהב להו אורייתא עד דקריבו בהדיה, ובמה קריבו בהדיה, בגליא דרשימא דא.

^ל סנהדרין דף נו: והתניא עשר מצות נצטוו ישראל במרה שבע שקיבלו עליהן בני נח והוסיפו עליהן דינין ושבת וכיבוד אב ואם דינין דכתיב שם שם לו חוק ומשפט שבת וכיבוד אב ואם דכתיב כאשר צוך ה' אלהיך ואמר רב יהודה כאשר צוך במרה. ועיין פרש"י על התורה שהוסיף פרה אדומה והמשכיל לדוד פרש שלמד זאת מלשון חק.

^מ מעשים נקראים תולדות כמבואר בפרש"י בראשית ו' ט' אלה תולדות נח נח איש צדיק – הואיל והזכירו ספר בשבחו שנא' (משלי י) זכר צדיק לברכה ד"א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

בבחי' כל עצמותי תאמרנה, ואז כלבא נחית /סא, שהוא בחי' מיין מרירין^{סב} דהיינו שעצם התפילה מרה לו שבין שאינו חפץ לדבר עם המלך אלא רק על מנת שימלא משאלותיו, **שצווח הב הב** שבין שכל מבוקשו הוא למלא חסרונו בגשמיות הרי זה ממלא חסרונו בעוד חסרון לכן צועק הב וחוזר וצועק הב, **והוא בחי' מרה דאית לה תרי פיות, והוא בחי' חרב פיפות^{סג}/סד** כמו שכתוב **{משלי ה}** ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות/סו, **בחי' גיהנם דאית לה תרי בנות שצווחין הב הב [סז]** וכמו שכתוב במשלי ל' טו לעלוקה שתי בנות הב הב שלוש הנה לא תשבענה ארבע לא אמרו הון. שאול ועוצר רחם ארץ לא שבעה מים ואש לא אמרה הון. דהיינו ששלמה המלך מתאר את מי שתמיד בחסרון בחי' הכלבים לא ידעו שבעה שהם בחי' העלוקה שאינה מתמלאת לעולם וכל כולה מהות של לקיחה, שחיינו הם גיהנם הנקרא שאול על שם הוא כמו שאלה נוראה שאין לה מילוי, **(כ"ש בתיקונים שם)/סח** דברי רבינו כאן הם לשון תקוני הזוהר שם רשב"י כיצד בגוף האדם נמצא בחי' האריה במוח והכלב בכבד משכן הסט"א שם המרה שהיא הגהנם שהוא אש שורפת ללא שובע לעולם, והלב הוא המזבח בו משכן נפש הקדושה וכפי שמתגבר על יצרו וכפי הכוונה שמעלה קרבנות בליבו את נפשו הבהמית כך ניוון המח בבחי' אריה נחית או הכבד בבחי' כלבא נחית ועיין תורה נו אות ו' שאכילה בקדושה היא כמו צום שעל ידה ניוון המח תחילה אבל באכילה אחרת ניוון הכבד תחילה, וכפי שיתבאר לקמן עוד קשר עניין האכילה לכאן.

^{סא} עיין ברכות לד: אם שגורה תפילתי בפי (עי"ש פרש"י במרוצה ואיני נכשל ונובעת מלבי אל פי כל מה שאני חפץ להאריך בתחנונים), ואם לאו יודע אני שהוא מטורף עי"ש מהרש"א בשם הערוך לשון טריפה לכלב תשליכון.

^{עפ"י הריצ"ח שיעור ג'} – תפילה בבחי' כלב היא כבר בשעת התפילה מטורפת כי התפילה עצמה היא לא הרגע הטוב שלו אלא תאוותו למילוי החסרון הגשמי והתפילה רק אמצעי לזה

בגמ' חולין בשם רב הונא שטרפה לא חיה יב חודש ועוד בשם רב הונא שכל בריה שאין לה עצם אינה חיה יב חודש נמצא מבואר שכל בריה שאין לה עצם היא טרפה והיינו המבואר כאן בתורה ואמר הריצ"ח שמצא באיזה ספר כנראה בשם ראשונים על הממירא הזו שכל בריה שאין לה עצם אינה חיה יב חודש, דהיינו חוץ מהעלוקה, ועפ"י המבואר כאן לקמן משמע שזה כיוון שהיא חיה מטריפות בעצמם דהיינו מה שטורף את זה שאין לו עצם זה מה שמחיייה אותה.

^{סב} גם בדפוס ותולד - מרירין, ומתולד - מרירין

^{סג} גם בדפוס ותולד - חרב פיפות, ומתולד - חרב פיות (כלשון הפסוק שהוא ציין במשלי ה' ד' מרה כלענה חדה כחרב פיות)

^{סד} תהלים קמט ו' לשון רבינו כאן הוא לשון התקונים בדף קמ. ושם מפורש שהכוונה למשלי ה' וצ"ל חרב פיות ולא פיפות

^{סה} **תורה זו היא לשון רבינו** ובלשונו כתוב חרב פיפות, ובמהדורת תרלו תיקן חרב פיות ובאמת כך מסתבר כי הפסוק שבו כתוב פיפות הוא בתהלים קמט שם הלשון רוממות א-ל בגרונם וחרב פיפות בידם ובוודאי שאין הכוונה לגנאי המבואר כאן. לכן ציין הטשערינער רב במהדור' תרלו למשלי ה' שם הפסוק מדבר מהמבואר כאן מרה כלענה חדה כחרב פיות. וכן מפורש בתיקונים שהן הן דברי רבינו כאן. אבל צ"ע שבין שהתורה לשון רבינו ועוד שמוהר"ת לא ציין כאן מראה מקום מסתמא הסיבה כיון שראה שיש כאן שיבוש ולא רצה לגעת בלשון רבינו. לכן לא שינה וגם לא ציין את המראה מקום. וא"כ מי יבוא אחר המלך. אא"כ היה בידו לוח טעויות של תקפא.

^{סו} **עפ"י הריצ"ח שיעור ג' – כי הב הב בחי' שתי פיות אם אותו פה שמיועד להיות חרב פיות שאפילו בקשת צרכיו תיהיה חרב של הלל ושבח כשכל כוונתה לעצם החיבור. אצלו להפך גם השבח הוא לבקשת צרכיו ולכן זה בעצמו השאול שהוא בחי' שאלה וחסרון שאין לו מילוי ששם לעלוקה שתי בנות הב הב**

^{סז} עיין משלי ל' טו

^{סח} **תיקוני זהר דף קמ.** – אמר רבי שמעון ברי, ועוד יש ללכוש ברזא דקרבינין, לבא איהו כעין מזבח דביה דם דקרבינין כמו שהסד נזק על המזבח כן דם האדם שרץ נלכד, ועל דא אתמר וזבחת עליו דהיינו אללו כלי לזכוק עליו דם, אם זכו אריה הוה נחית למיכל קרבנא וכן בגוף האדם המח היה מקבל מזכר דם שזוכך נלכד, ואי לא כלבא נחית היינו הס"מ, ובאן אתר בכבד שש משכנו, דתמן מרה תלויה נכבד והיא בחי' נוקבא דקליפה (מנגד לזה נקושה) והיא נקראת גיהנם, דאיהי עלוקה המוללת את דם, כן הנוקבא דקליפה מוללת את דם האדם נהינס דאית לה תרי בנות הב הב ס' ז' כוחותיה שהיא פועלת על יס, כמה דאת אמר (משלי ל) לעלוקה שתי בנות הב הב והן ננגד ז' פיות דמרה, וגם וכלבא הס"מבהון נכח אלו השתי בנות צווח הב הב ר"ל הן עוד רשעים נהינס, ומפשט ומרה נוקבא דקליפה איהי גיהנם שהיא אש זרה, והיא חרבא דמלאך המות דאית לה תרי פיות להמית נמהיכות כגוונא דגיהנם, דאתמר בה לעלוקה שתי בנות הב הב לקבל רשעים נהינס נמהיכות, כגוונא דא אתמר בחרבא (משלי ה) ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות הכי נזכר בחרב פיות לטון רבים:

וכבד איהו סמא"ל, מרה סם המות דיליה, כד שלטא מרה על ערקין דילה ומתגברא בחובין, אתמר בפרקין דכבד ומרה, ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם כמו נגלות השכינה, בהווא זמנא אינון ערקין דלבא שש משכן הגפס הקדושה בדוחקא ומתטמירין בלבא, כגוונא דנח ואתתיה ובנוי וחיוון ובעירין ועופין דמתטמירין בתיבה מפני המכול הומוז ג"כ להתגבחות הקליפות, ולבא שבו הגפס איהו בדוחקא בהון, דאם מרה מטא ללבא מיד ימות בר נש, ומרה לא מתגברה על ישראל דאינון לבא אלא בחובין, אי חזרין בתיובתא דאיהי נשמת חיים שכינתא עלאה, הא אסוותא תהא ללבא ולערקין דילה, ואתמר בהון וימתקו המים ואתסין ערקין (גופא) ואברים דיליה:

וזה בחי' חולאת שקורין ברעכניש ר"ל, ששובר עצמות של אדם, וזה מחמת קילקול המוח שבעצמות, בחי' מייז מסאבין, מייז מרירן^ט, שבא החולאת הזאת מחמת תאוות ניאוף :

וזה שנצטוינו בקרבן פסח (שמות יב) ועצם לא תשברו בו/ע"א/ע"ב/ע"ג, ע"ד(וכתו' בזהר (בא ר' מא ע"ב)/ע"ה) שהיו מקיימין בעצמות לכלב תשליכון אותו /ע"ה, וזה היה קשה מאוד

^ט גם בדפוס ותולד - מרירן, מתרלו - מרירן

^ע בתרלו שנצטוינו בתשכס שנצטוינו

^א אולי עפ"י הנ"ל אפשר לומר הטעם כי שבירת העצם היא בחי' פגם פנמיות טוד הפסח. כי עצם הוא בחי' ארי-ה בחי' דביקות שלם בהקב"ה, והפסח תלוי בבריית דהיינו חיבור אליו ית' בחי' עצם, שרק מי שמחובר בבחי' ברית בחי' עצם להקב"ה מותר באכילת קרבן פסח, כי מכוחו זוכים להארת הפסח שהוא הארת התשובה בליל הסדר שהוא אור גדול מבינה הארה גדולה שפוסחת ומדלגת על כל המדרגות ומאירים לנו ללילה אחד אור של דביקות להש"י בחי' עצם, למעלה מהמדרגה שלנו, כדי שמהרושם שישאר לנו אחרי שיעלם האור יהיה לנו כח לזכר עצמנו במט ימי הספירה להכין כלי למתן תורה בשבועות.

עיין לעיל ביאור מאמר ארי-ה נחת לקבל קרבנו שביארנו עפ"י אוצרות חיים שארי-ה בחי' רוח דשבק בה בעלה וביארנו שהוא הרושם שנשאר מהיחוד הראשון שנעשית על ידו תמיד משתוקקת לבעלה ומכוחו תמיד יש בה כח להעלות מייז נוקבין. וזה בחי' עצם דהיינו להיות רוצה תמיד את עצם החיבור עימו ית' ולא שום דבר אחר.

^ב עוד עיין היכל הברכה (אוצר חיים) מבאר כוונת מצות כל עצם לא תשברו בו ומביא את הזהר הזה וז"ל - וידוע שסוד עצם כלי למשכן הנשמה שבמוח טוד דעת המתפשט ולכן אין בו משום שבירה אלא בעצם שיש בו מוח וידוע שהמצרים היו יונקים מסוד הדעת שכל שפע הדעת היו יונקים אותו פרעה ומצרים ולכן עיקר יניקת ע"ז שלהן מסוד עצם ובא ביטולה דלהון. ובאמת תדע שבא אזהרה עצם לא תשברו - שסוד עצם שורש כל הכלים של האורות ואסור בו השבירה כטעם שבירת כלים דמלכין קדמאין כי בליל זה נתגלים אורות גדולות, אעפ"כ יכולים הכלים לקבל אותן האורות ואסור בו השבירה, בו בטהור ולא בטמא. וע"פ עוד נהמך מנאל יומך.

^ג הריצ"ח בשיעור ד' ביאר עפ"י החינוך מצוה טז - שלא לשבור עצם מן הפסח: שלא לשבור עצם מכל עצמות הפסח, שנאמר ושמות י"ב, מ"ו ועצם לא תשברו בו: - משרשי המצוה, לזכור ניסי מצרים, כמו שכתבנו באחרות. וגם זה גזעו מן השורש הנובר, שאין כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים, לא יאות לעשות ככה כי אם לעניי העם הרעבים. ועל כן בתחלת בואנו להיות סגולת כל העמים ממלכת כהנים ועם קדוש, ובכל שנה ושנה באותו הזמן, ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו לה באותה שעה. ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושים נקבע בנפשותינו הדבר לעולם: ... ויתר פרטיה, מבוארים בפסחים ורף פ"ד ע"א ואילן:

שיטת התוס' וראשונים שהפסח נאכל על השובע כדי שלא ישבור בו עצם אבל כאן משמע להיפך וכרבינו שאסור לשבור בו עצם כדי שיהיה נאכל בבחי' שובע כמלך האוכל לשובע נפשו (אין זה כפשוטו ממש שהרי לגבי אכילת מצה ההלכה היא שאסור לאכול בע"פ סמוך למנחה כדי שיאכל מצה לתיאבון ומסתמא הטעם כדי שיאכל מצה בשמחה ולא אחרי שכבר שבע ומדוע יש דין כזה דווקא במצה יותר מבפסח וכן לגבי אכילה בקדושה ביאר רבינו בתורה נו שאכילת מצה היא אכילה בקדושה גדולה וא"כ לכאורה היא כקרבן פסח וצ"ע מה החילוק)

הריצ"ח ביאר עומק כוונת החינוך והאריך בענין החילוק בין עבד למלך שמצאנו במצוות הכהנים שנוספו להם גרדי קדושה יותר מישראל ולכה"ג עוד נוספו ולעומתם העבד להפך כיוון שנעשה עבד ירד מגדר הקדושת הברית עד שנעשה עבד אפילו בכח ההולדה שלו ועד כדי שמוותר בשפחה כנענית הפך הכהן ובכלליות כל ישראל נקראו ממלכת כהנים וגוי קדוש ע"י שמירת הברית כמ"ש בשמות יט ע"ש שבאותו מעמד שקרא להם ממלכת כהנים גם ציווה היו נכונים ליום השלישי אל תגשו אל אשה.

מבואר שמלך תלוי בתיקון ברית ועבד הוא הפך בחי' עבד לתאוותיו ובגלל היותו בני מלכים בחי' אריה בחי' עצם שהוא בחי' מלך נאסרנו בשבירת העצם כנ"ל בחינוך והכלב הפך מזה כנזכר שם שדרכו בשבירת עצם

עוד ביאר דלעיל נתבאר שתפילה בבחי' אריה תלוי בבחי' שמועה טובה תדשן עצם דהינו תלוי בתיקון בחוש השמיעה שתייהיה שמיעה נכונה כשמיעת יתרו שקלט את הדברים בכל כולו ובא אבל עבד כידוע ממה שכשרוצה להשאר עבד אזי רוצעים את אוננו כי פגם בשמיעת לי תהיו עבדים ולא עבדים לעבדים מבואר שעבד במהות הוא בחי' פגם השמיעה ומבואר ברבינו יונה (לעיל בענין שמועה טובה תדשן עצם) שחוש השמיעה הוא יותר מהראיה כי יותר שייך לכל הקומה דהינו שכשהוא פגום אזי כל הקומה פגומה נמצא עבד בחי' פגה"ב ולא שייך בבחי' שמועה טובה תדשן עצם הנ"ל שבזה תלוי בחי' תפילה שהיא בחי' אריה להיות שומע את דבר ה' הוצא מפיו אבל ע"י פגה"ב אין בפיו דבר ה' וע"י שהוא עבד לא שייך בשמיעת דבר פיו כי הוא בחי' ששומע לאדון לא נכון דהיינו להתגלות ליבו בכסיל

^ד סוגרים אלה נמצאים כבר בדפוס

^ה וזהר בא דף מא: - מה כתיב ועצם לא תשברו בו, לאחזאה ביה קלנא, ובכל אינון טעון דמצראי, דהא גרמין הוו רמאן בשוקא, ואתו כלבי והוו גררי לון מאתר לאתר, ודא קשיא לון מכלא, דהא גרמי אינון תקונא דגופא דמי לגוונא אחרא, וישראל רמאן לון בשוקא אורח קלנא, ועל דא כתיב ועצם לא תשברו בו, אתון לא תשברון, אבל כלבי הוו אתיין ומתברין ליה. תו, מצראי הוו אתיין לבתר, והוו חמאן אינון גרמי דהוו נטלי כלבי מאתר לאתר ומדקן לון, והוו מצראי טמני לון ג עפרא, בגין כלבי דלא ישכחון לון, ודא איהו בטולא דעכו"ם יתיר מסטרא דלהון, ובדא קודשא בריך הוא אסתלק ביקריה, ואתכפיין כל חילין אחרנין, דהא כדן אתכפיין יתיר כד בטילו אשתכח מסטרא דלהון, ועל דא ישראל לא מבטלי לון, דכתיב ועצם לא תשברו בו:

^ו שמות פרק כב ל' וצ"ע כי שם זהר לא נזכר הפסוק הזה ונאמר כאן בסוגרים רק בלשון השאלה. שהרי פסוק זה מדבר מטריפה שהיא בחי' כלב כנ"ל, והכא אדרבה עצם רומז לארי-ה.

להמצרים ע"ש שם מבואר שעצם לא שברו בו כדי שהכלבים ישברו אותם כדי שיהיה בזיון לע"ז שלהם שהיו המצרים עובדים לטלה ועכשיו רואים עצמותיו זרוקים בשוק והכלבים אוכלים אותם, והיו המצרים אוספים את העצמות וטומנים אותן בחול מפני הכלבים וזה נחשב לביטול ע"ז ועי"ז נתעלה כבודו של הקב"ה ביותר) הגה זו בסוגרים הובאה רק כדי לומר שגם בזוהר מבואר שלא שברו את העצם הפסח כדי שהכלבים יעשו זאת, אבל טעם הזוהר הוא בשביל ביטול הע"ז ואילו רבינו מבאר טעם אחר/ע"ז¹⁷ **כדי שיבחינו כ"א מישראל א"ע, אם בריתו על תקונו/ע"ז**. **כי בפסח כתיב בו (שם) וכל ערל לא יאכל בו, כי עיקר הפסח תלוי במצות מילה כידוע [ע"ז/ט"א]¹⁸, וכשהשליכו את עצמותיו לכלבים כי את הבשר אסור להותיר והנותר ישרף אבל העצמות מותר להשליך/ט"א¹⁹, וראו אם שלטו בהם הכלבים/ט"א²⁰ ח"ו כי לכלב חוש ריח חזק והריח את המח שבעצם אם הוא בחי' דעת/ט"א²¹ היה מניחו ואם ח"ו בבחי' פגה"ב היה משברו לאכול את המח השייך לו דמצא מין את מינו, **היו יודעים שאין הברית ח"ו על תיקונו** ונמצא שכל עבודת הפסח שלהם לא היתה רצויה ובבחי' כלבא בחי' פגם העצמות נחית ואכיל קרבניה, אבל אם לא שלט בהם הכלב אזי ידעו שעבודתם רצויה בבחי' אריה-ה שהוא בחי' עצם שלם נחית ואכיל קרבניה : (ולפ"ז נ"ל שבאמת בכוונה הוסיף בהגה הנ"ל את הפסוק לכלב תשליכון כי ישראל כל אחד מענוותנותיה סבר שעבודתו בחי' טריפה וראויה להשליך לכלבים בבחי' לכלב תשליכון אותו, ומי שעשה כן אזי דייקא הוא לא שלטו הכלבים בעצמות פסחו/ט"א²² כי שפלות היא עיקר תיקון העצם בבחי' אשכון את דכא. ומאידך מי שלא זכה לתיקון הברית כל כך זכה להצטרף לכבוד שמים ע"י שעל ידו נגרם שהמצרים בטלו את הע"ז שלהם בעצמם) **וזה מה דאיתא בזוהר (פ' קדושים ד' פ' ע"א/ט"א)²³ שמבאר כיצד זוכים להוליד בנים צדיקים ולעומת זה בנים חצופין נולדים לרשעים חסרי בושה ובעלי התאוה עליהם נאמר אל תהיו כסוס כפרד [ט"א] לענין****

ונראה שכל ההגה הזו בסוגרים הובאה רק כדי לומר שגם בזוהר מבואר שלא שברו את העצם אלא כדי לזרוק שלם לכלבים והם ישברו אותו, אבל לא מטעם של רבינו אלא מטעם ביטול ע"ז.

¹⁷ **כי באמת טעם הזוהר שייך רק בפסח מצרים אבל לדורות לא ביאר מה הטעם דעצם לא תשברו בו.**

¹⁸ **זה לא כתוב בזוהר** אלא פירוש מחודש של רבינו ורבינו כדרכו בכל התורה כאן שהכלב הוא המבחן לתיקון הברית כי מי שהוא לא בבחי' אריה דהיינו גילוי החסדים בשלימות ע"י הברית אזי הוא בחי' כלבא בחי' נחית לקבל עבודתו שזה בחי' כלבא שבה לטרוף עבודתו שזה בחי' שהכלב חולק עליו כמבואר לקמן בענין העזי פנים שחולקים על תפילתו

¹⁹ **ע"י עיין שמות רבה יט ה' ועיין זהר שמות מא. רזא דא (דפסח) לאעברא זוהמא מקמי ברית קדישא, מאן דאית ביה ברית קדישא ייכול ביה, מאן דלא אית ביה ברית קדישא לא ייכול ביה,**

²⁰ **עפ"י הריצ"ח** – כי אכילת פסח היא אכילה בקדושה שלא שייכת אלא במי שלכל הפחות יש בו בחי' תיקון הברית הזו שהוא נימול עיין תורה לא אות ט' מי שהוא בדרגה דאברהם סעודותיו בבחי' לחם הפנים אברהם ראש לנימולים והוא לימין בחי' חסד היינו בחי' אריה המובא כאן שהאכילה עצמה צריכה להיות בשלימות כל כך בבחי' לחם הפנים שאוכל לפני ה' דבדיקות בחי' פנים בפנים עם ה' ואזי הוא בחי' אריה נחית לקבל אכילתו

עיין עוד בהוספות שבסוף הביאור – תוספת לפסח תלוי בברית

²¹ **צ"ע כי תשמישי קדושה** צריך לגנום כמבואר לגבי תפילין ואפילו תשמישי מצוה כציצית וסכך סוכה צריך להזהר בהם שלא לבזותם (כידוע המעשה מהחת"ס שלא קבל לשיבתו תלמיד שראה שדרך על סכך סוכה אחרי החג). וקרוב פסח הוא מקדישים אותו א"כ הוא תשמיש קדושה וצ"ל שהעצמות אין בהן קדושה ולצורך המבחן התיירו. ובאמת כל המבחן הזה צ"ע מה ההכרח שלו ולעיל תירצתי שהוא לצרף את הקטנים במעלה לתיקון המלכות במה שעל ידם נגרם ביטול ע"ז של המצרים.

²² **צ"ע דכתיב ולא יחרץ כלב לשונו** ומבואר בזוהר שבאותו הלילה ביטל משה את כח הכלב כי המצרים עשו בכישוף שבכל שער ליציאה ממצרים היתה חיה אחרת שומרת וכשהיתה מרעושה בקולה היו כל החיות שבמצרים משתתפות עימה וכן ידעו מאיזה שער בורח עבד ובכוונה יצאו ישראל משער הכלבים וביטל משה כוח הכלב ולא נבחו

²³ **עיין סוף תורה ב'** שטהרה וקדושת הברית היא בחי' חוש ריח ואולי על כן הכלב שחוש הריח שלו חזק במיוחד שזה סותר להיותו פגום בברית ביותר כנ"ל בהקדמה. אולי התיירו כי הוא בחי' חוש ריח דסט"א שמריח היכן פגה"ב במקום להריח היכן תיקון הברית. כדמצינו אצל הבר דעת בתורה מג שהוא כח ההתחברות ואצל בלעם דהיינו בסט"א הוא כח ההתחברות לכל רע.

²⁴ **אלא שצ"ע א"כ** דווקא מי שהוא צדיק לא נתקיים על ידו כבוד שמים המבואר בזוהר הנ"ל שעל ידו ביטלו המצרים את הע"ז שלהם. אלא שזה לא קשה כל כך שהרי רבינו באר טעם בפסח דורות ואילו הזוהר בפסח מצרים ובפסח מצרים באמת לפי רבינו נמצא שהצדיקים לא גרמו לביטול הע"ז הנ"ל. ואולי אדרבה זה בעצמו החידוש שכל כוונת הזוהר היא רק כיצד יצטרפו גם הרשעים לכבוד שמים וזה ע"י שבזכותם נגרם ביטול ע"ז ע"י המצרים בעצמם. אבל בוודאי שמי שבעצמו צדיק עד שלא שלטו הכלבים בעצמות פסחו זה כבוד שמים גדול יותר.

²⁵ **זוהר קדושים פ.** – אמר ר' אלעזר תוהנא על דרא והא אתמר מלה וכו' וע"ד כתיב אל תהיו כסוס כפרד אין הבין. זכאין אינון צדיקייא דמשתדלי באורייתא וידעין ארחי דקב"ה ומקדשי גרמייהו בקדושה דמלכא ואשתכחו קדישין בכלא. ובגין כך משלפי רוחא דקדושה מלעילא ולפיכך סס ממסכים רוח על קדושה מלמעלה לנפיהו ובנייהו כלהו זכאי קשוט ואקרונ בני מלכא בנין קדישין.

ווי להון לרשיעייא דכלהו חציפין ועובדייהו חציפין. בגיני כך ירתין בנייהו נפשא חציפא מסטרא דמסאבא. כמה דכתיב ונטמתם במ אתא לאסתאבא מסאבין ליה. **אל תהיו כסוס כפרד.** דאינון מארי זנותא (ס"א דמסאבותא) על כלא. אין הבין. דלא ישתדלו בני נשא בארחא

טומאת הברית, דכתיב בהם אין הבין, ומביא הפסוק [פ] והכלבים עזי נפש ע"ש שגם בהם כתיב לא ידעו הבין, ולומד שם מזה שמי שמתנהג בזנות כסוס ופרד אין הבין להתקדש, נענש במלאכי חבלה הנקראים כלבים עזי נפש לא ידעו הבין קדושה מה היא :

נמצא שגם הזוהר הנ"ל למד שיש קשר בין הכלב לפגם הברית. **בכך מי שפגם בבריתו ישמור א"ע מכלבים ומחרב :**

וזה רמזו בפסוק שבו פתח את התורה **הצילה מחרב נפשי ומיד כלב [פח], אבל הושיעני מפי אריה, היינו כשאריה יאכל קרבני, זה לי לישועה. וזהו אצל חרב וכלב כתיב לישון הצלה, ואצל אריה כתיב ישועה /:**

עד כאן דיבר מגנות מדת החוסר שובע של הכלב הפך המלך והאריה-ה שהם בחי' שובע, בחי' כלום חסר בבית המלך. ועתה בהקשר להנ"ל מדבר ממדת העזות של הכלב. ואמנם גם היא הפך האריה מלך החיות כי עזות גם היא נקראת מלכות, אבל בלא תגא, דהיינו בלא כתר, כי כתר המלך נעשה מרצון העם להמליך אותו עליהם. אבל העזות גדרה לפרוץ למקום שאינו שייך לו/כ"י כדאיתא בגמ' ב"ק כג. סתם דלתות חתורות הן אצל כלב. וכן העזי פנים שבדור נעשים ראשים בכח עזותם בלא רצון העם. ומבאר שהעזי פנים שבדור שהם בחי' הכלבים הבאים לינק מתפלות פגומות הנ"ל, והם המונעים את האיש הכשר שלא זכה לשלימות תיקון הברית להתפלל כראוי. וזהו **ודע** שעזי פנים שיש בדור, הן הן **הכלבים/כ"י,**

כמ"ש (ישעיה נו) והכלבים עזי נפש, והן עומדין^כ וחולקים על תפלת איש הישראלי שעדיין לא תיקן בריתו בשלימות /:

דא, מכלן דורש את הפסוק ניטעיהו נו יא – והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רעים לא ידעו הבין פלס ללקנס פנו איש לנצעו מקנא: דאי הכי כתיב הכא אל תהיו כסוס כפרד אין הבין וכתיב התם והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רועים לא ידעו הבין. כלומר יהיו מזדמנין אינון דאקרון עזי נפש שהם מלאכי חבלה הנקראים כלבים שהם עזים לנפס לחבלה ולכזה. מאי טעמא משום דלא ידעו הבין איך לקשקש עלמס, אלא עוד ממלאים תאוותם כסוס ופרד. והמה רועים מאי ודף פ: רועים מי הם הרועים אלין אינון מדברי מלאכי חבלה המולוכים ומנהגי לבר נש בגיהנם. לא ידעו שבעה. כד"א לעלוקה היא חולעת המולות דס האלס והיא משל לנהגם שתי בנות הב הב בגין כך דאינון הב הב הן עוד רשעים לנהגם לא ידעו שבעה. מלאכי חבלה הנ"ל כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו להניא עוד טרף לנהגם. דהא תיירי דגיהנם אינון. וכל דא מאן גרים להו בגין דלא אתקדשו בההוא זווגא כמה דאצטרין. וע"ד כתיב קדושים תהיו כי קדוש אני יי. אמר קב"ה מכל שאר עמין לא רעיית לאדבקא בי אלא ישראל דכתיב ואתם הדבקים בי אתון ולא שאר עמין (וע"ד כתיב הכא קדושים) בג"כ (קדושים תהיו דייקא):

^פ תהלים לב ט'

^פ ישעיהו נו יא

^פ * עיין זוהר רע"מ פנחס רכד: [שדוד ביקש על נפשו ויחידתו בשעת פטירתו שיקבלה דמות אריה ולא כלב]

^ט גם בדפוס ותרלד- כתיב ומתרוצו - כתוב

^צ הקשה הריצ"ח בשיעור ב' שהרי הפשט בפסוק הוא שגם הושיעני מאריה היא בקשה ולא ישועה ותיירץ שבשמתפלל בבחי' אריה אזי התפילה והבקשה עצמה היא כבר הישועה שהרי בקשתו היא להיות דבוק בו ית' וכבר נעשה ע"י התפילה אבל הצילני מכלב שם הבקשה היא להנצל וזה נעשה אחר התפילה כשמתקבלת תפילתו לכן הבקשה היא עדין לא הישועה בעצמה אלא אח"כ

^{כא} רמז לזה במה שלמדו חז"ל בזבחים פב: מהפסוק בשר בשדה טרפה לכלב לאסור גם היוצא ממחיצתו שגם הוא לכלב

^{כב} עיין תורה סז אות ג] ובשפוגם בתאות אכילה, ועי"ז נפגם הכבוד ואין לו פנים כנ"ל, עי"ז מתגברין עזי פנים, דהיינו שנופל הכבוד, שהוא בחינת מלכות, ואין נוטלין כבוד העזי פנים שבדור. כי עזות מלכותא בלא תגא' (סנהדרין ק"ה). היינו פשאין בחינת מלכות, בחינת השלקון שבקדשה, בשלמות פנ"ל, איז מתגבר העזות, שהוא מלכותא בלא תגא', בלא כתר מלכות הנ"ל: וזה בחינת (ישעיה נו): 'והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה', היינו ע"י תאות אכילה, בחינת (משלי י"ג): 'בטן רשעים תחסר', וזהו: 'לא ידעו שבעה', הפך צדיק אוכל לשבע נפשו' (שם), עי"ז מתגברים העזי פנים, שהם בחינת כלבים עזי נפש, בחינת (סוטה מ"ט): 'פני הדור כפני הכלב', וזהו (שם) בפסוק 'והכלבים עזי נפש הנ"ל' 'המה רעים לא ידעו הבין', שהם נעשים רועים ומנהיגים אל הדור. כי הכבוד נפל אליהם, ויש להם כל הכבוד. אכל בשמשברין תאות אכילה, בבחינת צדיק אוכל לשבע נפשו', עי"ז הוא נשיאות פנים. ואין אין שום פקידות ושררה להעזי פנים, כי יניקתם הוא רק מהסתרת פנים, על – ידי תאות אכילה כנ"ל. וזהו (משלי י"ט): 'ושבע ילין כל יפקד רע', 'ושבע ילין, זה בחינת צדיק אוכל לשבע נפשו'. עי"ז, 'כל יפקד רע'. שאין שום פקדה והתמנות להרע, דהיינו להעזי פנים וכנ"ל:

^{כג} בתקופא כתוב עומדין

^{כד} עיין לקוטי עצות – ערך תפלה אות מט. ודע, שעזי פנים שיש בדור הן הן הכלבים, והן העומדים וחולקים על תפלת איש הישראלי, שעדין לא תקן בריתו בשלמות. ומזה תבין ממילא כמה גדול עוונם של החולקים על תפלת איש הישראלי ורוצים לבלבל תפלתו. כי הם

וצ"ע אולי כוונת רבינו בהביאו דיבור זה להזהיר מהם כי בדרך כלל הם נעשים אנשים חשובים בבחי' עזות מלכותא בלא תגא כמבואר בתורה סז (אות ג' כנ"ל בהערה) ובני אדם חוששים מהם וגם מכבדים אותם ובא רבינו להזהיר מהם שאם הם מונעים מתפלה בכוונה בדביקות כנ"ל צריך לדעת שהם בחי' כלבים הנ"ל וצריך להתרחק מהם ולא לשמוע להם.

עוד ממדת החוסר שובע של הכלב מבאר רבינו כאן לענין אכילה שגם היא כקרבן, כדאייתא בברכות נה. שלחנו של אדם מכפר/י^{טז}. וכבר נזכר לעיל לגבי קרבן פסח שאכילתו תלוי בתיקון הברית והכלבים מבחינים זאת בעצמות הקרבן, וכן מבאר עוד לגבי אכילת הרשות שלעומת הכלבים לא ידעו שבעה בחי' בטן רשעים תחסר יש אכילה דקדושה בחי' צדיק אוכל לשובע נפשו בחי' ותאכל ותשבע ותותר דכתיב רות. ולכן מי שבכוחו לאכול בקדושה כצדיק ובוחר בעבודה של תענית שהיא נצרכת לפחותים שלא יודעים לאכול לשובע נפשם ככלבים, אזי כלב יורד לקבל תעניתו זז/י^{יז}.

וזה שאחז"ל (תענית יא:)/י^{יז} צורבא מרבנן תלמיד חכם דיתבי בתעניתא שמתענה במקום לאכול בקדושה **ליכול כלבא שירותא** [צ"ח/י^{יז}] תעניתו אינה רצויה ויש בה אחיזה לסט"א, **כי קבוודאי**

נקראים כלבים ממש בחינת והכלבים עוי נפש. כי אף על פי שזה האיש שמתפלל, לא זכה עדין לתקון הברית ומחמת זה בא עליו המחלקת הזאת שהוא בחינת כלבא נחית וכו', כנזכר לעיל, אבל החולקים אינם פטורים מחמת זה מענשם. כי הם עוקרים את נפשם מן הקדושה, ומכניסים עצמם להיות נקראים בשם כלבים ממש, על ידי שחולקים על תפלתו אף על פי שלא תקן בריתו בשלמות וכנזכר לעיל. כי בודאי הוא צריך ליגע עצמו להתפלל בכל כחו אף על פי שהוא כמו שהוא, אף על פי שאינו יכול להרגיש מתיקות בדבורי התפלה, והיגיעה בעצמה יקרה מאד וכמבאר במקום אחר. אבל החולקים הם בחינת כלבים ממש וגדול עוונם מנשא, רחמנא לצלן (שם):

צ"ה בלק"ה מבאר קשר הענין לדלעיל כי יש ח"י טרפות כידוע הפוסלות את הקרבן וכן את הבשר לאכילה, וחי רומז ליסוד שהברית מרכבה לו כמבואר בתורה לד. לכן פגה"ב פוגם בתפלה ונעשית בבחי' טריפה לכלב תשליכו, ועל כן כלב יורד לקבל אותה. וכן אכילה בלא דעת דהיינו בבחי' פגה"ב היא כאכילת בשר טריפה ונשייך לכלב. אבל מי ששומר הברית שע"ז זוכים לדעת דהיינו להיות מחוברים אליו ית' תמיד, ע"ז יודע לאכול בקדושה כקרבן על המזבח אסור לו להתענות כי מונע בזה תיקון נפלא של הקרבת קרבן המתקבל ברצון ע"י דמות אריה.

עין ליקוטי הלכות טרפות הלכה ג' – והאכילה היא במקום קרבן, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, (ברכות נה), שלחן מכפר במזבח. ועל – כן צריך שיהיה שלם מכל שמונה עשרה טרפות, כי שמונה עשרה טרפות הם בחינת פגם הברית שהוא צדיק ח"י עלמין. ועל – כן נאמר בטרפה, "לכלב תשליכו אותו". כי אז כלבא נחית וכו'. ובה מחבר מה שסיים שם רבנו זכרונם לברכה, מאמר רבותינו זכרונם לברכה, האי בר בי רב דיתב בתעניתא, שלכאורה אין לו חבור שם, אף באמת גם האכילה היא במקום קרבן וכשאינו אוכל בכשרות כראוי, חס ושלום, אזי כלבא ליכול וכו'. ועל – כן צריכין שתהיה הבהמה שלמה מכל שמונה עשרה טרפות, ואז המאכל עולה בקדושה ונכלל בבחינת צדיק ח"י עלמין, ואז אריה נחית ואכל קרבניה. ועל – כן עקר הטרפות תלוי בראיה, כי הראה הוא בבחינת שמירת הברית, שהוא שמירת הדעת. (כמובא בדברי רבנו במקום אחר), שעל – ידי הראה נתקיים לחות ושמונה הנוף, שעל – ידי זה עקר קיום הדעת, ועל – ידי זה עקר קיום המח שבעצמות שהם בחינת מ"יין מתקין הנ"ל, בחינת כל עצמותי תאמרנה (כמבאר במאמר הנ"ל). וזהו, "ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו וכו'", כי כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדושה (ויקרא רבה כד). כי שמירה משמונה עשרה טרפות הוא בחינת שמירת הברית כנ"ל. ועל – כן אז נקראים אנשי קדש כנ"ל:

י"א ראיתי מבארים בשם לק"ה שכלבא נחית הכוונה לסעודה שעושה אחרי התענית. וצ"ע לא מצאתי ועל כן לא נ"ל. אבל עיין בגמ' תענית יא. שם מקור המאמר הזה שם פרש"י שירותא דהיינו סעודה. אבל לפירוש רבינו נ"ל שלא התכווין לסעודה אלא לעבודת התענית כנ"ל

י"ב תענית דף יא. אמר שמואל כל היושב בתענית נקרא חוטא סבר כי האי תנא דתניא רבי אלעזר הקפר ברבי אומר מה תלמוד לומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים קל וחומר ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה רבי אלעזר אומר נקרא קדוש שנאמר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מדבר אחד נקרא קדוש המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה ולשמואל הא איקרי קדוש שהוא אגידול פרע קאי ולרבי אלעזר הא נקרא חוטא ההוא דסאיב נפשיה ומי אמר רבי אלעזר הכי והאמר רבי אלעזר לעולם ימוד אדם עצמו ודף יא:] כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבן קדוש ולא אבוא בעיר לא קשיא הא דמצי לצעורי נפשיה הא דלא מצי לצעורי נפשיה ריש לקיש אמר נקרא חסיד שנאמר גמל נפשו איש [חסד] ועבר שארו וגו'. אמר רב ששת האי בר בי רב דיתבי בתעניתא ליכול כלבא לשירותיה פש"י – שירותיה – סעודתו, כלכל ליכול סעודתו, ולכך המתענה אינו מועיל לו, אלא כמי שמתענה מפני שאין לו מה יאכל: (אמר) [ואמר] רבי ירמיה בר אבא אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בבלד. (אמר) רבי ירמיה בר אבא אמר ריש לקיש אין תלמיד חכם רשאי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים:

פירוש המילה שירותא היינו סעודה עיין פרש"י בראשית מג טז – בצהרים – זה מתורגם בשירותא שהוא לשון סעודה ראשונה בלשון ארמי ובלע"ז דיונ"ר ויש הרבה בגמרא שדא לכלבא שירותיה. בצע אכולא שירותא (ברכות טז). אבל כל תרגום של צהרים טיהרא.

נראה כוונת רש"י שלא מועיל לו תעניתו לשבר תאוותו אלא הוא כמי שנאנס לצום ומבואר שתענית כזו לא מועילה ונראה שכיוון שלא מרצון אזי תאב יותר לאכול ולהפך המניעות מגבירות החשק ולא משבר תאוותו. ועל זה אמרו המליצה כשתשבר תאוותך יהיה לך שתיים והיינו דברי רבינו שהוא ככלב שלא יודע שובע.

המהרש"א פירש שרש"י דיבר במי שאינו יכול לסבול צער התענית אבל הגבורת ארי פירש שמדובר בכל שממעט אפילו קצת מת"ת ועוד כתב שסדר המימרות אינו כסדר אלא צ"ל רב ששת אחר ר"ל שאמר שת"ח אסור להתענות כי ממעט ממלאכת שמים וקאמר על זה רב ששת שהוא גם בקללה שיאכל הכלב סעודתו.

הצדיק אכילתו היא יקר הערך/ק"א כי באכילתו מיחד קב"ה ושכינתיה פנים בפנים, **כי משביע את נפש דקדושה, כמ"ש (משלי יג) צדיק אוכל לשובע נפשו** [ק"ב/ק"ג] בבחי' צחצחות שמצחצח נשמתו באכילתו (כמבואר בתורה ה' תנינא), ובאכילתו אין אחיזה לסט"א, **והאי צורבא מרבנן** שבכוהו לגרום באכילתו תיקון נפלא כנ"ל למעלה, ואכילתו גדולה מתענית/ק"ד, **דמרעיב את נפשו** לצורך תיקון עצמו, **ואין יודע** (חסרון דעת בחי' חסרון בתיקון הברית) **להשביע נפשו** דהיינו שבכוהו לדעת/ק"ה לאכול בקדושה ולתקן למעלה, ולא משתדל בזה, **בשביל זה ליכול כלבא שירותא, שגם בהם כתיב לא ידעו שבעה** ותעניתו של אדם כזה, שמרעיב נפשו במקום להשביעה, היא בחי' לקיחת כלב לעומת האריה

וכל זה בפשט אבל רבינו צ"ע כוונתו האם רוצה לומר כפשוטו שיש בעיה בתענית שלו שהיא לא רצויה אולי כי הוא לא שמח בה בעצמה בבחי' שמחינו שימות ענינו והיינו כנ"ל לגבי תפילה שהעבודה צריכה להיות בבחי' התקשרות עצם לעצם או אולי הכוונה לומר שת"ח שלא יודע לאכול בבחי' לשובע נפשו הוא נקרא יתיב בתענית גם כשהוא אוכל כי האוכל לשובע בטנו הוא מענה את נפשו, הפך צדיק אוכל לשובע נפשו, שאכילתו גדולה מתענית.

צ"ח עיין כאן פל"ח מה הקשר לדלעיל

ט"ו **פרפראות לחכמה סימן נ'** – וזה שאמרו רז"ל (תענית י"א): צורבא מרבנן דיתיב בתעניתא וכו' לכאורה אין לזה קשר כלל להענין, ואפשר לומר כי על ידי פגם הברית פוגם בנפשו חס ושלום, כי הכלבים מתגברים על בחינת נפש שלו, כי הם בחינת עזי נפש, וזה בחינת (תהלים כ"ב) הצילה וכו' נפשי דייקא, ואז המיין מריין ממריין את נפשו בבחינת ונפשו מרה לו, ואזי נפשו בבחינת ונפש רעבה הן ברוחניות הן בגשמיות כי כשזוכה לתיקון הברית שזה בחינת מייין מתוקין אזי טועם מתיקות בדיבורי התפלה ומשביע בהם את נפשו ברוחניות, בבחינת (תהלים ס"ג) כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי, וגם בגשמיות יש לו שביעה באכילתו בבחינת (משלי י"ג) צדיק אוכל לשובע נפשו, וצדיק הוא מאן דנטיר ברית כמאמר רז"ל (זוהר ח"א נ"ט): אבל על ידי פגם הברית מתגברין עליו בחינת (ישעיה נ"ו) הכלבים עזי נפש, וממריין את נפשו ומבלבלין את תפלתו, וגם בגשמיות אין לו שביעה על ידי בחינת הכלבים עזי נפש לא ידעו שבע ועל כן באמת אמרו רז"ל הפסח נאכל על השובע כדי שלא יבא לידי שבירת עצם (ועיין תוספות פסחים דף קב ד"ה מפטירין). כי פסח תלוי בתיקון הברית, שזה בחינת (שמות י"ב) ועצם לא תשכרו בו הוא בחינת שובע כנ"ל אבל פגם הברית הוא בחינת פגם הנפש פגם העצמות, שזה בחינת (תהלים ו) כי נבהלו עצמי ונפשי נבהלה מאד עיין לקמן במאמר ויבן ה' את הצלע סי' סז ואז אין לו בחינת שביעה כנ"ל וזהו שאמרו צורבא מרבנן דיתיב בתעניתא ואין יודע להשביע נפשו בשביל זה ליכול כלבא לשירותא וכו' דיתיב דיתיב דייקא כמובא בפנים ועיין גם במאמר תפלה לחבקוק סי' יט שתיקון האכילה הוא על ידי תיקון הברית ושלימות לשון הקודש וכו' ועיין בליקוטי תנינא במאמר תקעו אמונה סי' ה אות טו מענין (קהלת ה) מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל, מתוקה הוא בחינת תיקון הברית מייין מתוקין וכו'.

פ' מתצו - בודאי

ק"א **עיין ריש תורה סב** שצדיק באכילתו עושה יחוד קב"ה ושכינתיה פנים בפנים ועיין תורה לא שאכילת צדיק היא בחי' לחם הפנים דהיינו שבאכילתו זוכה פנים בפנים עם הש"י ועיין תורה מז שאכילת צדיק בחי' שובע מהארת מדת ואמת של הקב"ה שהיא בחי' פניו. ועיין תורה ה' תנינא שאכילת הצדיק היא צחצחות דהיינו בחי' דהיינו שעל ידה זוכה לאורות שהן למעלה מהספירות שע"י שאוכל לשבע נפשו מצחצח נשמתו באכילתו

ועיין **שיח שרפי קדש** – פעם באיזה תענית של בה"ב או כ' סיון אכל מוהרנ"ת ולא התענה, וכשראהו אָחַד מֵאֲנֵי שְׂאוּכֵל רָצָה גַם הוּא לְהִקְלֵל לְעַצְמוֹ לְבָלִי לְהִתְעַנּוֹת, נִעְנָה לוֹ מוהרנ"ת: מַה אָתָּה מְדַמֶּה עִצְמְךָ אֵלַי? אֲכִילְתִּי הִיא אוֹרוֹת צִחְצֻחוֹת!! וְאוֹסֵד דוּ גְלִיכְסֵט זָאָךְ צו מִירָ? מִיין עֵסֶן אִיזוּ צִחְצֻחוֹת!! עַל פִּי הַנְּאָמֵר בְּאֲכִילַת הַצִּדִּיק "וְהַשְּׂבִיעַ בְּצִחְצֻחוֹת נִפְשָׁךְ".

ועיין שיש"ק – פעם בא אל רבנו אבל אָחַד, וְהִלֵּךְ עִם קְרִיעָה בְּבִגְדוֹ בְּפָנָיו, פָּנָה אֵלָיו רַבְּנוֹ וְאָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן תִּימָה, אָתָּה צָם? דִּי פִּאסְט? בְּשִׁפּוּנָתוֹ לֹמַר לוֹ שְׂמַחְמַת שְׂנוּהַג בְּצוּמוֹת וְתַעֲנִיּוֹת שְׂאִינִם לְפִי מְדַרְיָגְתוֹ מִשׁוּם כֵּן בָּא לוֹ הָאֲבִלוֹת רַחֲמָנָא לִיְצִלָן.

ק"ב עיין שיש"ק ח"ב תרמט ומאור ושמש – פרשת שמיני ד"ה וידבר

ק"ג (הריצ"ח שיעור ג' 38 דקות) עיין תורה י' אות ד' יש בעלי גאווה שחושבים שהתענו וסיגפו עצמם וכו' וחושבים שע"ז זכו לתפילה ובאמת מדוע לא זכו וצ"ל כי באמת תפילה כראוי היא לא במדרגת התענית אלא במדרגת אכילה לשובע נפשו שזה גבוהה מתענית כמבואר בתורה נג. בבחי' אריה לא זקוק לתענית ובבחי' כלב לא יועיל תענית

מאור ושמש – פרשת שמיני ד"ה וידבר – והנה ידוע כי את זה לעומת זה עשה אלהים ויש גם כן מרכבה טמאה, והמטמא עצמו במאכלים אסורים הוא ממשך עליו כח הטומאה עד שכמעט אין יכולת לשורש נשמתו להסיר המסכים שמוסיף במאכלים האסורים ההם. ואולם במאכלים הטהורים ואכילתן בקדושה הוא מוסיף קדושה על עצמו על ידי העלאת ניצוצות הקדושות כנ"ל. ומפני זה אמרו ז"ל האי בר בי רב דיתיב בתעניתא ליכול כלבא לשירותא, מפני שאכילת הצדיקים הוא טוב להם וטוב לעולם שמתקנין על ידי אכילתן נשמות המגולגלות ומעלין הניצוצות הקדושות ומסירים על ידי אכילתן מסכים המבדילים על ידי הקדושה שנתוסף עליהם:

ק"ד **כמבואר גם בתורה** זו אות ה' – וענג שבת הזה, זה בחינת אכילה בקדושה. כי אכילת ימי החל, נהנה ממנה גם כן הסטרא אחרא. אבל מאכילת שבת, אין חלק לסטרא אחרא כלל וכלל. וזה שצוה אותנו על אכילת שבת, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "אכלוהו היום כי שבת היום לה". כי אכילת שבת, נעשה קדושה ואלקות גמור, בלא תערבת סיגים כלל. ויכול לפעל באכילת שבת, מה שפועל בתענית, היינו להפיל אויביו לפניו, בזכות ענג שבת, כמו שפועל בצום. ועל שם זה נקרא שבת, כי בסגולתו "להשביט אויב ומתנקם" (תהלים ח):

וצדיק נקרא שבת גם ביום חול. כמבואר בתורה סז תנינא – הַצִּדִּיק הוּא בְּחִיַּת שֶׁבֶת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּזֶהָרָה נְשֵׂא דָף קמ"ד): אֲנִתָּה הוּא שֶׁבֶת דְּכִלְהִי יוֹמִי.

ק"ה **לפי המבואר בבעש"ט** לקמן נראה הכוונה כאן שמצד נפשו שהיא מתוקנת וא"צ תענית לתיקון נפשו ואם היה מתאמץ יכול היה ליכות לאכילה בקדושה כצדיק ממש ונראה שנחשב לו כבחי' פגה"ב פגם בדעת.

שמדתו חסד, כי גם הוא הצורבא מרבנן הזה אין יודע איך להשביע את נפשו היקרה כי ת"ח נפשו יקרה וכמבואר בסוף תורה לו ולכן יש עליו יותר חיוב להשביעה ולא להרעיבה:

ובשביל זה נקרא כלב בשם שגל {ר"ה ד.} ק"ו כי הוא בא על תאוות המשגל כנ"ל/ק"ו: והפוגם בברית נופל למדת הכלב שלא יודע שובע ועיין תורה מז שהשובע הוא ע"י מדת האמת שעל ידה זוכה להארת פני ה' שהיא מדת ואמת. ועיין תורה לו אות ד' שניאוף מעכירת דמים של הטחול, ובתורה נא מבואר שמשם בא השקר. נמצא ששקר וניאוף בחי' אחת וכן פשוט כיון שפגם הברית והקשר עם הקב"ה הוא בעצמו בחי' עורף ממנו ית' הפך הארת פנים שהיא מדת אמת. ולכן ע"י תאות ניאוף אי אפשר לאכול בקדושה בבחי' צדיק אוכל לשובע נפשו צדיק דייקא דהו אמאן דנטר ברית.

ודווקא צורבא מרבנן דהיינו תלמיד חכם שתיקן נפשו ובכוחו לאכול בקדושה הוא שאין צריך להתענות ומתענה, אזי ליכול כלבא שרותא ק"ח. אבל מי שצריך להתענות לתיקון נפשו, בוודאי צריך להתענות, ומצוה הוא [קט"ו/ק"ו].

ק"ו ראש השנה ד. – (אמר) רב יוסף ואיתימא רבי יצחק מנלן דאחמיין מהכא ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו מאי שגל אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא אלא מעתה הא דכתיב ועל מרא שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ואי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתיא חמרא היא לא קשיא דמלפא לה ושתייא אלא מעתה דכתיב בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא לישראל הכי קאמר בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר ואיבעית אימא לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל

ק"ו סמיכות העניין להנ"ל משמע שת"ח שמתענה במקום לאכול בקדושה כנ"ל יש בזה בחי' פגה"ב, ולכן גם בחי' לקיחה במקום נתינה. כי צדיק דייקא חונן ונתון

ק"ח גם בדפוס – שרותא. בתרלז ומתוצו - שירותא

ק"ט * עיין ב"ח או"ח סימן תקעא שכתב בשם בעל ראשית חכמה (שער התשובה פ"ד אות יג ד"ה והרבה) דאף תלמיד חכם אם נודע לו חטאתו אשר חטא שראוי להתענות עליה מחוייב הוא להתענות על כל פנים והאריך על זה והסמ"ג כתב דבשהציבור מתענין יש לו לתלמיד חכם להתענות ולצער עצמו עמהם ומביאו ב"י:

וכן כתב המ"ב ס"ק ד' שמי שיש לו עונות ידועים אפילו ת"ח צריך להתענות ואפילו היכי שקשה לו התענית ומ"מ א"צ לסגף עצמו כ"כ בתענית וילמוד יותר ממה שהיה רגיל וכעין זה איתא בתנחומא אם חטא אדם ונתחייב מיתה לשמים מה יעשה ויחיה אם למוד לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים ואם דף אחד ישנה שני דפין וכו"ז הוא לאחר ששב מדרכו הרעה דאל"ה הרי הוא כטובל ושרץ בידו ועיין מש"כ בזה בביאור הלכה:

ועיין ספר המדות תשובה אות סד תענית שהיא בלא דעת אינה תענית.

ועיין ספורי מעשיות מעשה יב אנשי הבעל תפלה תענית אצלם היה יקר מכל תענוג שבעולם.

עיין בעש"ט בראשית אות קעג ומקור מים חיים אות קמט – מי שלא תיקן נפשו כראוי צריך סגופים גם לפי הבעש"ט.]

ועיין חיי מוהר"ן עבודת השם סימן תצא – (מח) ב'שנת תקס"ו בין פסח לעשור יצא רבנו זכרוננו לברכה מהמקנה ואמר שנתגלה לו ב'צת הזאת מן השמים איך יתנהגו אנשי-שלומו בעניני תעניתים כל ימי חייהם כפי תעניתים צריך כל אדם ואדם מאנשי-שלומו להתענות בכל שנה ושנה, ואיך ומתי יתענו. ואחר הימים טובים נכנסו אליו כל אדם ואדם ביחוד ומסר לכל אדם ואדם צעטל ופתקן מתי יתענה. והיה פתוב אצלו צעטל בכתובת ידו הקדושה איזה דברים ואיני יודע מה, פי לא נתן לראות בתוך גוף הצעטל רק בשישבת אצלו לקבל הצעטל של הנהגת התענית שלי, איך ראיתי אותו יושב על השלחן וצעטל פתוב לפני ואיני יודע מה היה פתוב פתוב. והיה יושב וחושב ומעין הרבה על אותו הצעטל, והיה מיגע עצמו הרבה קדם שזכיתי שיצא הדבור מפיו באיזה ימים בשנה אני צריך להתענות. ואחר-כך גלה לי הימים שאני צריך להתענות בהם, וצוה לכתבם על הנייר לזכרון. והזהיר אותי מאד לזכרם ולכלי לאבד הצעטל שלי.

וצוה עלינו שבראש-השנה קדם שהוא אומר תורה בעת שהוא מכין עצמו לומר תורה איך נקבל על עצמנו התעניתים שלנו שצוה עלינו, ואז בראש-השנה בשעת הכנתו לומר תורה יהיה קבלת התעניתים הנ"ל על כל השנה בלה. ומי שלא יהיה על ראש-השנה לא יתענה כלל. וכן היה בשמירת התעניתים לשאר אנשי-שלומו. כי כלם ספרו לי שהיה יושב על צעטל והיה יושב ומשתומם בשעה קדא קדם שאמר הצעטל של הנהגת התעניתים לכל אדם. והיינו מבינים מדבריו שאלו התעניתים הם דברים יקרים והנהגות עליונות מאד מאד, אשרי שזכינו לקבלם ונמשך הדבר בערך שתי שנים.

אחר-כך בשבא מלמברג צוה עלינו שלא להתענות כלל. ואמר הלא מי שאינו זוכה להיות אצלי על ראש-השנה הוא אין לו להתענות כלל כנ"ל, ומי שזוכה להיות על ראש השנה הוא בודאי אין צריך להתענות כלל מאחר שזוכה להיות אצלי על ראש-השנה והבן.

ועין במקום אחר מזה מעלת מי שזוכה להיות אצלו על ראש-השנה. אחר-כך אמר אין אתם מרגישים כלל מה שעושים עמכם, כי בתחלה צייתי אתכם להתענות ואחר-כך צייתי שלא להתענות וכו'. בלומר כי בזה היה ראוי לנו להבין מעט מגדלתו, כי זה הענין שצוה עלינו להתענות ימים ידועים בשנה לכל אדם ואדם ימים מיוחדים בפני עצמו, זה הענין הוא בודאי דבר גדול והשגה עצומה מאד שלא נשמע מימים קדמונים, שזכה אדם לגלות לכל אדם ואדם בפרוטרוט הנהגת תעניתים לכל ימי חייו. ואף-על-פי שדבר זה גדול ועצום מאד, זכה אחר-כך למעלה והשגה יתרה, עד שלפי עצם קדשת מעלתו ומדרגתו שזכה אחר-כך, שוב אין אנו צריכים להתענות אפילו התעניתים שגלה לנו בתקף קדשתו.

ומי שיש לו מח בקדקדו יכול להבין מעט מעצם גדלתו על-די-זה והבן.

ואמר שאם יהיה חל אדם מימים אלו בשבת או שאר ימים שאין מתענין בהם, יהיה נדחה התענית ליום שלאחריו. וצוה עלי להיות נזהר באלו החידשים לקיים מצוות מעשר, ולהשתדל ולהתאמץ בכל עז במצוה זו בכל מה דאפשר. גם אחר שפטר אותי מהתעניתים דברתי עמו מענין מצוה הנ"ל ואמר לי שאני צריך גם עתה לזהר בזה בכל עז, ואפלו בכל השנה בלה. רק באלו החידשים הנ"ל יותר ויותר:

וזה בחי' צורבא מרבנן **דיתבי בתעניתא** כי תענית היא לתיקון עצמו כדי שידע לאכול בקדושה כמבואר בתורה סב, **יתבי דייקא, יתיב הוא מורה על הדבר שאין משתנה כמובא** [ק"א] דהינו מוחין דקטנות בחי' שינה בלא דעת והוא כיון שכבר תיקן עצמו צריך להתקדם ולעבוד עבודה גדולה יותר ע"י אכילה. לכן תעניתו אינה רצויה כיון שבכוחו לעבוד עבודה יקרה יותר במוחין דגדלות ע"י אכילה בקדושה :

(ע"כ לשונו ז"ל): קיב

עד כאן ביאור חברותא לתורה נ'

*

הוספות לעיון

הוספה א' לעניין הפסח תלוי בברית

איתא בהרמב"ם שהמילה מחליש כח המתאווה ועיין החינוך – מצוה ב – כי ידוע למבינים שתשלום צורת האדם בהסיר ממנו אותה ערלה שהיא תוספת בו: וכן מילה ופסח הן שתי המצוות עשה היחידות שיש בה כרת ולמעשה היום זה מתקיים קצת באכילת האפיקומן שלכן נאכל על השובע כדי שיאכל בבחי' צדיק אוכל לשובע נפשו בחי' אריה ולא מתוך רעבון בחי' כלב שלא ידע שבע ומובא בחת"ס שמצוות אכילה בפסח היא המצווה היחידה שנשארה לנו אחר חורבן בית הדעת שיש מצווה לאכול דבר מסוים ולפי רבינו שזה תלוי בדעת כי צריך לזה אכילה בבחי' אריה בחי' חסד לאברהם בחי' לחם הפנים ולא כלב צ"ל שאם על אף חורבן בית הדעת נשארה לנו מצווה כזו משמע שנשאר בקומת בית ישראל בחי' עצם הלזו שלא נרקב ונשאר בנו איזה דעת בחי' ברית ותפילה שלא ניתן לבטלו לעולם

נראה שהפסח היה בו כל בחי' קרבן שאכילתו דווקא למנויו דהיינו הבעלים שעליהם הוא נשחט ונאכל בבית אחד דהיינו יש לו מחיצות שהציאה מהם היא בחי' טרפה דמשם זה נלמד משמע אכילתו ממש כאכילת קרבן רק שאין בו אכילת כהן אלא רק בעלים

עוד נ"ל לציין שהאור של פסח קבלו קודם מתן תורה והיה אור גדול מאד בלא יחס לכלים וכמעט בלי אתערותא דלעילא ורק מצוות מועטות קבלו קודם לו דהיינו מצוות פסח ומילה קידוש החודש ואכילת מצה ואיסור חמץ ומבואר בלק"ה מנחה ז' נ' שבפסח מאיר אור א"ס ועיין לקוט תורה לבעל התניא (פ' צו טז א) שהאור של פסח הוא מאור הסובב וידוע שלאור כזה א"צ כלים כלל כי מאיר בשוה לכולם ומבאר שם שאעפ"כ האיר רק לישראל כיוון שהיה אריך מלובש בבחי' זרועות אבא ואמא עכ"פ משמע שהיה אור עצום וגדול ורק מעט מאד כלים נצרך להכין לו כדי שעכ"פ יאיר לאותם שהכינו אע"פ שבשאר דברים נאמר עליהם אלו ואלו דייקא והנה איסור חמץ הוא סור מרע כיוון שלא היו ראויים מצד עצמם והוא מעכב אפילו בשחיטה כמ"ש לא תשחוט על חמץ וכו' אבל לגבי מילה כתיב כל ערל לא יאכל אע"פ שלהלכה ערל אסור גם בעשיה אבל הפסוק נקט באכילה דווקא דהיינו שהפסח והמילה הם קשורים דייקא לאכילה והפסח נקרא על שם האור בעצמו שהוא בחי' דילוג דהיינו שהוא בודאי הכלי לאור הזה ואילו המילה היא הכלי יותר כללי דהיינו להיות בברית דייקא כדי שהאור הזה לא ילך למקום אחר

עוד מובא במדרש רבה פ' בא עה"פ זאת חוקת הפסח שבני ישראל לא רצו למול ורק כשהריחו את הפסח של משה מלו עצמם ביו"ט (הגדת חכמי ירושלים עמ' קיד) ועשו הפסח והיה דם פסח ומילה מתערבים והיינו שאמר הנביא בדמיק חיי בדמיק חיי שהם היו הכלים לאור של פסח

עיין ש"ע סימן תנד עיסת הכלבים אין יוצא בה ועי"ש במ"ב שלמחבר שפסק כרמב"ם השם לחם תלוי בכוננת הבעה"ב אם כיוון שגם ישראלים יאכלו ממנה אבל אם כוננתו רק לכלבים אזי אפילו שהיא נקיה אין לה שם לחם כלל וגם פטורה מחלה

ק"י שיח שרפי קדש – פעם עם מוהרנ"ת בתענית בה"ב, ושא"ל רבי נפתלי: הרי רבנו לא הדרקנו בדרך התעניות, ענה לו מוהרנ"ת, רבנו שבח את הסדור "השמן" דעם גראבן סדור" וישם כתוב שצריך לצום.

מוהרנ"ת אמר: רבנו ז"ל אסר לנו להתנהג בתעניות וסגופים, אולם בשמזדמן תענית שמצוה השלחן-ערוף לצום, צריכים אנו לחטוף אותו כמו עוגה טובה, "אז ס'מאכט זאך א תענית וואס דער שלחן-ערוף הייסט פאסטן דארף מען דאס חאפן ווי א גוט לעקיקל".

כך אמר רבנו ז"ל שכל צדיק הדור האמת לאמתו יש לו כח להתנהג העולם כמו שהוא יודע והצדיקים הקדמונים היה עקר תשובתם סגופים ותעניות ורבנו ז"ל אצלו עקר התשובה לברוח מן הכבוד ולסבול ש"ד ובזיונות (שם פג).

בשנסע פעם רבנו בדרך, התפאר לפניו העגלון בגדל מומחיותו בנסיעת הדרכים שמחמת שדרך המלך הרגיל היתה מלאה בוץ וטיט מרוב הגשמים והפשרת השלגים, על-כן עקם וסבב את הדרך בדרך ארצה יותר, אולם ברב מומחיותו חזר שוב לדרך המלך הראוי שאין בו בוץ ורפש, ענה רבנו ואמר, "תעניות וסגופים היא דרך ומסע ישנה להתקרב על ידה לשם יתברך, תפלה והתבודדות היא דרך ומסע חדשה להתקרב על-ידיה לשם יתברך, אולם הכל חוזר ושב לדרך הישן "תעניות וסגופים איז א אלטער טראק צו השם יתברך, תפלה און התבודדות איז א נייער טראק צו השם יתברך, אבער מיקומט אלץ ארויף אויף דעם אלטין וועג"

עוד עיין בהוספות הוספה ב' תפילות מוהרנ"ת לדעת איך להתנהג בעניין התענית.

ק"י עיין תורה כא אות ד'

דהיינו לבד מחשש חמץ שיש בה דלר נשמרה כראוי וצ"ע מדוע נקטה המשנה דווקא כלבים עוד רואים כלב מפקיע שם לחם דהיינו אכילת אדם שצריך להרים ממנה חלה קודם שאוכל ועפ"י רבינו נפלא מדוע נקט דייקא כלב כי אכילת לחם וכ"ש מצדה היא אכילה בקדושה בחי' אכילת הפסח בקדושה אבל העשוי לכלב א"א לאכול אותו כמלך

עוד עיין גמ' ב"ב דף ח. רבי פתח אוצרות בשני בצורת, אמר: יכנסו בעלי מקרא, בעלי משנה, בעלי גמרא, בעלי הלכה, בעלי הגדה, אבל עמי הארץ אל יכנסו. דחק רבי יונתן בן עמרם ונכנס, אמר לו: רבי, פרנסני! אמר לו: בני, קרית? אמר לו: לאו. שנית? א"ל: לאו. אם כן, במה אפרנסך? וא"ל: פרנסני ככלב וכעורב, פרנסיה. בתר דנפק, יתיב רבי וקא מצטער ואמר: אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ! אמר לפניו ר' שמעון בר רבי: שמא יונתן בן עמרם תלמידך הוא, שאינו רוצה ליהנות מכבוד תורה מימיו? בדקו ואשכח, אמר רבי: יכנסו הכל. רבי לטעמיה, דאמר רבי: אין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ. וצ"ע מדוע ככלב דווקא ואולי כי רבי רצה להאכיל רק בני תורה שמסתמא יודעים לאכול בקדושה וא"ל ריב"ע פרנסני אע"פ שאכילתי היא ככלב דהיינו אע"פ שאיני אוחו באכילה בק' אבל אעפ"כ לחיות אני צריך ונקט ככלב דייקא שהוא דוגמא לאכילה שלא בקדושה כמבואר כאן

הוספה ב'

תפלות מוהר"ן איך להתנהג בעניין התעניתים

ליקוטי תפילות

תפילה קג תתרו עפ"י תורה קעט

ובכן פאתי לפניך בעל הרחמים, בעל הישועות, גדול העצה ורב העליה, שתורני באמת דרכי התשובה, ותהיה עמי תמיד, ותדריכני בכל עת ושעה בדרך הישר באמת, באפן שאזכה מהרה לשוב בתשובה שלמה לפניך באמת חיש קל מהרה ותורני ותלמדני הדרך האמת לאמתו איך להתנהג בענין התעניות אשר גלית אוננו בכמה מקומות בדברי רבותינו זכרונם לברכה גדל עצם מעלת הצום והתענית שהוא עקר התשובה, אבל לעמת זה נמצא בכמה מקומות שאסור להתענות בלי רשות החכם האמת ובפרט מי שהוא בן תורה שהזיר עליו רבותינו זכרונם לברכה בכמה מקומות שלא ירבה בתענית שלא יתבטל מדברי תורה ואתה יהיה אלהים אמת, לפניך נגלו כל תעלומות לב, וכל הספקות שיש בלבי על זה, ומלבד רבוי המניעות שיש לי על ענין התענית מצד כבוד הענין בעצמו, נוסף לזה רבוי מניעות המח מצד הספקות הרבים שבלבי על ענין התענית כאשר הזכרתי לפניך

תפילה נ תרמא

ובכן תרחם עלי, ותזכני ותורני ותלמדני, שאזכה לידע באמת איך להתנהג בענין התעניות שאני מחזיב להתענות בשביל תשובה על עוונותי הרבים כי אתה לבד ידעת את כל המניעות וכל הספקות והבלבולים שיש לי על זה, עד שאיני יודע לתת עצות בנפשי כלל בענין זה של תעניות ואתה יודע כמה אני צריך להתענות עד אשר כל ימי לא יספיקו לי להתענות חלק אחד מאלף וירבבה ממנה שאני צריך להתענות על תקון חטאי ופגם אחד מחטאי ופשעי ופגמי המרבים מאד ואין אתנו יודע עד מה, לחשוב מחשבות לישב דעתנו כלל בענין זה, כאשר נגלה לפניך אדון כל חוס וחסני ורחם עלי, ותדריכני באמתך ולמדני האמת לאמתו איך להתנהג בענין זה, ובכל הענינים והנהגות שבעולם, באפן שאזכה לצאת מרע לטוב, מחשך לאור גדול, ולשוב בתשובה שלמה לפניך באמת ובלב שלם ואזכה להיות כל ימי בתשובה בקדושה ובטהרה גדולה באמת:

תפילה לו אות תקמה

ובכן יהי רצון מלפניך יהיה אלהינו ואלהי אבותינו, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, ואלהי כל הצדיקים האמתיים ראשונים ואחרונים, ואלהי כל עמך ישראל הקדוש, אבינו אב הרחמן היודע כל תעלומות לב, שתרחם עלי ברחמיך הרבים ותחנני מאתך דעה בינה והשכל ותורני ותדריכני באמתך תמיד ותזכני בכל עת לדעת באמת הדרך הישר, איך להתנהג בעניני תעניות נדבה אם להתענות אם לחדל ותזכני לידע האמת לאמתו, ולהתנהג בדרך האמת כרצונך הטוב, כי לבי הולך אנה ואנה בענין זה על פני הנני משליך עצמי עליך לבד, והריני מוסר גופי ונפשי ורוחי ונשמתי אליך לבד שתעשה עמי מה שתרצה וכרצונך אעשה ותעזרני שלא אבלבל דעתי הרבה בענין זה, רק אזכה תמיד לעצה שלמה מהרה ותשפיע לי עצה טובה מאתך כרצונך הטוב באמת ואזכה לידע ולהבין איך להתנהג בענין התעניות ואיך להתנהג בכל הדברים שבעולם באפן שאזכה לסור מרע ולהכניע הגוף והחמר לגבי הנפש והצורה ולעסוק בתורתך ובעבודתך תמיד באמת כרצונך הטוב מעתה ועד עולם "השמיעני בבקר חסדך כי בך בטחתי הודיעני דרך זו אלך כי אליך נשאתי נפשי":

ליקוטי תפילות תפילה נו תשיא

ותזכני לדעת באמת איך להתנהג בעניני תעניות, כי איני יודע כלל איך להתנהג בזה כי אם עליך לבד אני סומך עצמי באמת, שתדריכני באמתך ותלמדני איך להתנהג בעניני תעניות, וכרצונך אעשה:

ליקוטי תפילות תפילה סב תשעה

ובכן תעזרני ברחמיך הרבים ובחסדיך הגדולים, ותזכני להתענות תעניתים הרבה בקדושה ובטהרה גדולה, בשמחה ובטוב ללב כרצונך הטוב באמת, באפן שאזכה על-ידי התעניתים לתקן פגם הדבור,

